नी.अ.प्र प्रकाशन सङ्ख्या १०५

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानको छैटौँ वार्षिकोत्सव

(२०८१ असोज १०)

कार्यक्रम प्रतिवेदन

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान
Policy Research Institute

काठमाडौँ, नेपाल

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानको छैटौँ वार्षिकोत्सव

(२०८१ असोज १०)

कार्यक्रम प्रतिवेदन

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान
Policy Research Institute

काठमाडौँ, नेपाल

नी.अ.प्र. कार्यक्रम प्रतिवेदन सङ्ख्या: ००३

सर्वाधिकार © नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान, २०८२

यस प्रतिवेदनको कुनै पनि अंश व्यापारिक उद्धेश्यको लागि पुनरूत्पादन, पुन:प्रकाशन, अनुलिपि यन्त्र वा त्यस्तै अन्य यन्त्रहरूमा सञ्चयन, प्रसारण तथा विद्युतीय, यान्त्रिक, प्रतिलिपि, रेकर्डिङ अथवा त्यस्तै कुनै माध्यमहरूमा प्रयोग गर्न पाइने छैन ।

लेआउट : सुविन उलक
प्रकाशन मिति : असार, २०८२

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान

नारायणहिटी, काठमाडौं, नेपाल
इमेल: info@pri.gov.np
वेब: www.pri.gov.np
फोन : +९७७-१-४५३०५१७/४५३४९७९

भूमिका

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानले २०८१ असोज १० गते आफ्नो छैटौँ वार्षिकोत्सव कार्यक्रम आयोजना गऱ्यो । प्रतिनिधि सभाका सम्माननीय सभामुखको प्रमुख आतिथ्यमा सङ्घीय संसद अन्तर्गतका प्रतिनिधि सभा र राष्ट्रिय सभाका संसदीय समितिका सभापतिहरू, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयका सचिव तथा प्रतिनिधिहरू, प्रतिष्ठानका सल्लाहकारहरू, विधागत विज्ञ समूहका सदस्यहरू, विभिन्न विश्वविद्यालय र अनसन्धान केन्द्र तथा संस्थाका प्रतिनिधिहरू, पत्रकार एवम् प्रतिष्ठानका अनुसन्धानकर्ता तथा कर्मचारीहरूको उपस्थितिमा उक्त वार्षिकोत्सव सम्पन्न भएको हो ।

कार्यक्रममा प्रतिष्ठानको वार्षिक प्रतिवेदन सार्वजनिक गरिनुका साथै प्रतिष्ठानले गरेका केही अनुसन्धानका प्रतिवेदनहरूको विमोचन गरिएको थियो । साथै, मुलुकको नीति अध्ययन अनुसन्धान गर्ने संस्थाहरूलाई 'नीति सम्मान' गर्ने अभ्यासलाई यस वर्ष पनि निरन्तरता दिई प्रतिष्ठानमा कार्यरत उत्कृष्ट कार्यसम्पादन गर्ने कर्मचारीहरूलाई सम्मान तथा पुरस्कार समेत प्रदान गरियो । यो प्रतिवेदन सोही वार्षिक कार्यक्रमको संस्थागत प्रलेखीकरण हो ।

वार्षिकोत्सव कार्यक्रममा उपस्थित भई कार्यक्रमलाई सफल बनाउन योगदान गर्नुहुने सम्पूर्ण महानुभावहरूलाई प्रतिष्ठानको तर्फबाट हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु । यसैगरी, वार्षिकोत्सव सफलतापूर्वक सम्पन्न गर्न भूमिका खेल्नुहुने प्रतिष्ठानका सम्पूर्ण अनुसन्धानकर्ताहरू एवम् अन्य कर्मचारीहरूप्रति पनि म आभारी छु ।

प्रतिष्ठानका अनुसन्धानकर्ता डा. गिरी राज शर्माको संयोजकत्वमा सहअनुसन्धानकर्ताहरू डा. झम कुमार विश्वकर्मा, डा. मनिता कुसी र अशोक पाण्डे रहनुभएको समूहले यो प्रतिवेदन तयार गरेको हो । उहाँहरू सबैलाई यस सराहनीय कार्यको लागि विशेष धन्यवाद प्रकट गर्दछु । भाषा सम्पादनसहित प्रतिवेदनको आवश्यक परिमार्जन गरी अन्तिम रूप दिनुहुने प्रतिष्ठानका दिपेन्द्र प्रसाद पन्तप्रति आभार प्रकट गर्दछु ।

यस प्रतिवेदनमा समावेस गरिएका फोटोहरूको लागि विमल चन्द्र शर्मा र पुस्तकको ग्राफिक डिजाइनका लागि सुविन उलकलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

प्रा.डा. लेखनाथ शर्मा
कार्यकारी अध्यक्ष
असार, २०८२

विषय सूची

भूमिका	i
१. परिचय	१
२. कार्यक्रमको शुभारम्भ	२
३. प्रतिष्ठानका प्रकाशनहरूको विमोचन	६
४. वर्ष कर्मचारी तथा उत्कृष्ट कर्मचारी सम्मान तथा पुरस्कार वितरण	७
५. नीति सम्मान र प्रशंसापत्र प्रदान	८
६. नीति मन्तव्य	९
७. विशिष्ट अतिथिहरूको मन्तव्य	१८
८. प्रमुख अतिथिको मन्तव्य	२१
९. कार्यक्रमको समापन	२४
१०. अनुसूची	२५

१. परिचय

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान नेपाल सरकारद्वारा 'नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान विकास समिति गठन आदेश २०७५' अनुरूप २८ कार्तिक २०७५ मा स्थापना भएको विशेषज्ञ समूह (थिङ्क ट्याङ्क) हो । उक्त गठन आदेश विकास समिति ऐन २०१३ को धारा ३ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल सरकारबाट जारी गरिएको हो ।

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानले नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान (गठन) आदेशको दफा ६ मार्फत बृहत् कार्यादेश र कार्यक्षेत्र प्राप्त गरेको छ । प्रतिष्ठानले आफ्ना अध्ययनका मुद्दा र विषयवस्तुका लागि संविधानका निर्देशक सिद्धान्तहरू (धारा ५०) र राज्यका नीतिहरू (धारा ५१) लाई आत्मसात् गरेको छ। धारा ५१ प्रत्यक्ष रूपमा नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानको कार्यादेशसँग सम्बन्धित रहेको छ ।

राष्ट्रले अख्तियार गर्नुपर्ने विभिन्न नीतिका सम्बन्धमा अध्ययन र अनुसन्धान गर्ने, मुलुकले कुनै खास विषयमा अपनाउनुपर्ने दीर्घकालीन, अल्पकालीन वा तत्कालीन नीति तथा सञ्चालन गर्नुपर्ने योजना, कार्यक्रम तथा अनुसन्धान गर्ने, नेपालको सामरिक मामिला, अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध, कूटनीति एवम् परराष्ट्र नीतिको अध्ययन तथा अनुसन्धान गरी त्यसमा अपनाउनुपर्ने उपायका बारेमा नेपाल सरकारलाई नीतिगत सुझाव दिने कार्य नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानले गर्दछ । मुलुकमा आर्थिक उन्नति, सामाजिक न्याय, पारदर्शिता वा सुशासन कायम गर्न अपनाउनुपर्ने नीति र उपायहरूका सम्बन्धमा र निजामती वा सार्वजनिक सेवालाई थप प्रभावकारी, जबाफदेही, मर्यादित, कुशल तथा व्यावसायिक बनाउन त्यस्तो सेवामा गर्नुपर्ने सुधारका सम्बन्धमा नेपाल सरकारलाई सुझाव दिने र नेपाल सरकारको अनुरोधमा सम्बन्धित मन्त्रालयसँग समन्वय गरी कुनै खास विषयमा अपनाउनुपर्ने नीतिको मस्यौदा गरी कारबाहीको लागि सम्बन्धित मन्त्रालय पठाउने प्रतिष्ठानका अन्य कार्यहरू हुन् ।

प्रतिष्ठानले सार्वजनिक नीतिहरूको समीक्षा गरी प्रभावकारी नदेखिएका नीतिहरूको सुधारका लागि वा नयाँ नीति तर्जुमाका लागि आवश्यक

प्रमाणहरू जुटाउने कार्य गर्ने भएकाले प्रतिष्ठानले गर्ने अनुसन्धान अन्य अनुसन्धानहरूभन्दा फरक छन् । प्रतिष्ठानका अनुसन्धानले राष्ट्रको नीति परिवर्तन र नवप्रवर्तनमा योगदान गर्दछन् । प्रतिष्ठानले विश्वविद्यालय, नीति अध्ययन गर्ने संस्थाहरू र अन्य समान उद्देश्य भएका सार्वजनिक प्राज्ञिक संस्थाहरू समेतको सहकार्यमा अनुसन्धान गर्दछ भने सरकारका मन्त्रालयहरू, विभागहरू र अनुसन्धान परिषद्हरूसँगको निकट सम्बन्धमा रहेर 'विकास र परिवर्तनका लागि अनुसन्धान' भन्ने नारा अङ्गीकार गरी कार्य गर्दछ ।

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानको संस्थागत विकास र सञ्चालनका लागि नेपाल सरकारले विभिन्न समयमा आवश्यक नियामावलीहरू- नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान विकास समिति (कार्य सञ्चालन) नियमावली, २०७५, नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान विकास समिति (कर्मचारीको सेवा, सर्त र सुविधासम्बन्धी) नियमावली २०७६, नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान विकास समिति (आर्थिक प्रशासनसम्बन्धी) नियमावली २०५७, नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानको सङ्गठन तथा व्यवस्थापन अध्ययन प्रतिवेदन २०७५ लगायत अन्य संस्थागत मार्गदर्शनहरू पारित भई कार्यान्वयनमा रहेका छन् ।

२. कार्यक्रमको शुभारम्भ

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानका कार्यकारी अध्यक्ष प्रा. डा. लेखनाथ शर्माको अध्यक्षतामा आयोजित प्रतिष्ठानको छैटौँ वार्षिकोत्सव कार्यक्रम २०८१ असोज १० गते बुधवार, एलिस रिसेप्सन, गैरीधारा (बालुवाटार), काठमाडौँमा आयोजना गरिएको थियो ।

कार्यक्रम प्रतिनिधि सभाका सम्माननीय सभामुख श्री देवराज घिमिरेको प्रमुख आतिथ्यमा सम्पन्न भएको थियो । उक्त कार्यक्रममा सङ्घीय संसद अन्तर्गतका राष्ट्रिय सभा र प्रतिनिधि सभाका संसदीय समितिका सभापतिहरू, नेपाल सरकारका सचिवहरू, प्रतिष्ठानका सल्लाहकारहरू, बोर्ड सदस्यहरू, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयका प्रतिनिधिहरू, पूर्वप्रशासक तथा राजदूतहरू, विश्वविद्यालयका उपकुलपतिहरू, प्रतिष्ठानका वरिष्ठ विधागत विज्ञहरू, प्राज्ञिक तथा अनुसन्धान संस्थाका पदाधिकारी तथा प्रतिनिधिहरू, पत्रकारहरू, नीति अनुसन्धानमा चासो राख्ने विभिन्न निकाय र संस्थाका प्रतिनिधिहरू तथा अन्य विशिष्ट पाहुनाहरूको सहभागिता रहेको थियो (उपस्थित अतिथिहरूको नामावली अनुसूचीमा दिइएको छ) ।

वार्षिकोत्सव समारोहको उद्घाटन गर्नुहुँदै कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि एवम् प्रतिनिधि सभाका सम्माननीय सभामुख श्री देवराज घिमिरे

प्रतिष्ठानका विश्लेषक रीजा मानन्धर, गोपाल आचार्य र वरिष्ठ अनुसन्धानकर्ता डा. दीपक कुमार खड्काले संयुक्त रूपमा सञ्चालन गर्नुभएको उक्त कार्यक्रमको औपचारिक उद्घाटन कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि एवम् प्रतिनिधि सभाका सम्माननीय सभामुख श्री देवराज घिमिरेले पानसमा दीप प्रज्वलन गरी गर्नुभएको थियो भने तत्पश्चात् उपस्थित सबै आ-आफ्नो स्थानबाट उठेर राष्ट्रियगानमा सहभागी हुनुभएको थियो ।

२.१ प्रतिष्ठानको छैटौँ स्थापना दिवस तथा वार्षिक प्रतिवेदन प्रकाशन सम्बन्धमा सम्माननीय प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीज्यूबाट प्राप्त शुभकामना सन्देश

प्रधानमन्त्री

काठमाडौं, नेपाल ।

शुभकामना

राष्ट्रले अख्तियार गर्नुपर्ने विभिन्न नीतिका सम्बन्धमा अध्ययन, विश्लेषण र अनुसन्धान गरी नयाँ नीति निर्माण र प्रचलित नीति उपर प्रभाकारिता विश्लेषण गरी नीतिहरूको सुधारका लागि प्रमाण-सुसूचित र प्रमाणमा आधारित सुझाव उपलब्ध गराई नीति निर्माणमा नेपाल सरकारलाई सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले स्थापना भई सोही अनुसार क्रियाशील नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानले आफ्नो छैठौं वार्षिक दिवस समारोहबीच वार्षिक प्रतिवेदन २०८०/८१ प्रकाशन गर्न लागेकोमा खुशी व्यक्त गर्दछु।

प्रतिष्ठानले गर्ने अध्ययन अनुसन्धानहरू आर्थिक समानता, समृद्धि र सामाजिक न्याय सुनिश्चित गर्ने, समानुपातिक समावेशी र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने एवम् दिगो शान्ति, सुशासन र विकासको आकांक्षा पूरा गर्ने संवैधानिक सङ्कल्प, उद्देश्य, राज्यका निर्देशक सिद्धान्त र नीतिलगायत विषयहरूलाई सम्बोधन गर्नेतर्फ र राज्यले लिएको दीर्घकालीन सोच "समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली" प्राप्तिमा सहयोग पुग्ने गरी केन्द्रित हुने विश्वास गर्दछु। नीति अनुसन्धान कार्यहरू उच्च र समतामूलक राष्ट्रिय आय, मानव पूँजी निर्माण तथा सम्भावनाको पूर्ण उपयोग, सर्वसुलभ तथा आधुनिक पूर्वाधार एवम् आबद्धता, उत्पादन र उत्पादकत्व, परिष्कृत तथा मर्यादित जीवन, सभ्य र न्यायपूर्ण समाज, स्वस्थ र सन्तुलित पर्यावरण, सुशासन, सबल लोकतन्त्र, राष्ट्रिय एकता र सम्मानजस्ता चालु सोह्रौं योजनासमेतले निर्देशित गरेका लक्ष्यहरू पूरा गर्नेतर्फ थप केन्द्रित होऊन् भन्ने मेरो चाहना रहेको छ ।

राज्यले लिने नीति बहुविधागत र बहुसामाजिक आर्थिक पक्षहरू सम्बन्धित हुनेहुँदा आवश्यकताअनुसार प्रतिष्ठानले आफ्ना अनुसन्धानहरूमा विश्वविद्यालयहरू तथा अन्य अनुसन्धान संस्थाहरूसँगको समन्वय, सहकार्य र सहयोगमा आफ्नो कार्यदिशभित्र रही देशको यथार्थ परिस्थिति र आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्ने किसिमका हुनु वाञ्छनीय हुन्छ। द्रुत, विश्वसनीय, गुणस्तरीय र प्रमाणमा आधारित तथा प्रमाण-सुसूचित अनुसन्धान निष्कर्षहरूका आधारमा गर्ने नीति सिफारिसहरूले नै प्रतिष्ठानले आफ्नो अपरिहार्यता थप सुदृढ र राज्यको महत्त्वपूर्ण र प्रभावकारी निकायको रूपमा आफूलाई परिस्कृत गर्दै लैजानेछ ।

प्रतिष्ठानको संस्थागत विकासको लागि प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको सदा झैं सहयोग र साथ रहने छ। प्रतिष्ठानलाई हालको अवस्थासम्म विकास र विस्तार गर्न योगदान पुऱ्याउनुहुने प्रतिष्ठानका कार्यकारी अध्यक्ष, पूर्वकार्यकारी अध्यक्षहरू, प्रतिष्ठान विकास समितिका सदस्यहरू, सल्लाहकारहरू, अनुसन्धाताहरू एवम् कर्मचारीहरूलाई म हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अन्त्यमा, प्रतिष्ठानले २०८१ असोज १० गते आफ्नो वार्षिक दिवस समारोहबीच गर्न लागेको वार्षिक प्रतिवेदन प्रकाशनको लागि समेत हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछु ।

केपी शर्मा ओली

२०८१ असोज १०
ने.सं.११४४, ञला गा, नवमी

२.२ स्वागत मन्तव्य

कार्यक्रममा प्रतिष्ठानका **कार्यकारी अध्यक्ष प्रा. डा. लेखनाथ शर्मा**ले सबै आमन्त्रित सहभागीहरूलाई स्वागत गर्नुभएको थियो । कार्यकारी अध्यक्षको स्वागत मन्तव्यः

प्रमुख अतिथि लगायत, उपस्थित सम्पूर्ण अतिथिहरूलाई स्वागत अभिवादन !

यहाँहरूको उपस्थिति भावी कार्य योजनाका लागि प्रेरणा र हौसलाको स्रोत बनेको छ । भविष्यमा यहाँहरूको सहयोग प्राप्त भई नै रहने छ । संसारमा नीति अनुसन्धान गर्ने संस्थाहरू १२ देखि १३ हजारको सङ्ख्यामा रहेको भनिन्छ र यस्ता संस्थाहरू मूलतः सरकारी, निजी/गैरसरकारी, विश्वविद्यालय र अनुसन्धान केन्द्रहरू गरी चार किसिमका छन् । सरकारी संस्थाहरूले सरकार र संसद्मा केन्द्रित रही काम गर्ने, नीति निर्माण, नीति पुनरावलोकन गर्ने र नीति सिफारिस गर्ने गरेका छन् । विश्वविद्यालयहरू नयाँ अध्ययन र अनुसन्धान र नीति सिफारिस पनि गर्छन् । नेपालमा यस्ता संस्थाहरू ३५ हजारसम्म छन् भनिन्छ ।

वार्षिकोत्सव समारोहमा उपस्थित सहभागीहरूलाई स्वागत गर्नुहुँदै प्रतिष्ठानका कार्यकारी अध्यक्ष प्रा. डा. लेखनाथ शर्मा

नीति अनुसन्धान संस्थाहरू मूलतः समाजको समस्या र मुद्दाहरूलाई लिएर नीति सिफारिसका लागि अनुसन्धान गर्छन् । नीति चक्रका हरेक पक्षलाई ख्याल गरी पुनः प्याकेजिङ गरी नीति सिफारिस गर्छन् । उनीहरूका नीति सिफारिसमा आधारमा नीति कार्यान्वयनयोग्य हुन पुग्छन् । यद्यपि, नेपालका नीति अनुसन्धान संस्था मूलतः प्रारम्भिक अवस्थामै छन् । नेपालमा करिब १ सय २५ वटा नीतिसँग सम्बन्धित संस्थाहरू रहेका छन् । यस्ता नीति अनुसन्धान संस्थाहरू युरोप, अमेरिका, एसिया लगायत सबै देशहरूमा पनि छन् । यद्यपि, कार्यान्वयनमा केही कमी रहेको छ । नीति अनुसन्धानमा विभिन्न तरिकाले काम गरिरहेका नेपालभित्रका संस्थाहरूलाई मर्यादा गर्न नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानले नीति सम्मानको व्यवस्था गरी वार्षिक उत्सवको दिन सम्मान गर्दै आइरहेको छ । आज पनि हामी नेपालका मुख्य एक र अन्य दुई वटा अन्य गरी जम्मा तीन वटा संस्थाहरूलाई सम्मान गर्दछौं । यसको उद्देश्य असल अभ्यासको प्रचार र कदर गर्नु तथा देश विकासका लागि नीति निर्माता र नीति कार्यान्वयनकर्तालाई सहयोग पुऱ्याउनु हो ।

प्रतिष्ठानले आज आफ्ना उपलब्धिहरू यहाँहरूसामु प्रस्तुत गर्ने, नेपालमा स्थापित एक मात्र विज्ञ समूहलाई प्रस्ट्याउने र यहाँहरूको सुझाव लिन चाहेको छ । प्रतिष्ठान आफैले नीति निर्माण गर्दैन तर सप्रमाण नीति सिफारिस गर्छ । साथै, आर्थिक वर्ष २०८०/८१ भित्र गरेका कामहरूको वार्षिक प्रतिवेदन पनि आजै हामी नेपाल सरकारसमक्ष पेस गर्छौं । प्रतिष्ठानले अहिलेको अवस्थामा जे-जस्ता उपलब्धिहरू हासिल गरेको छ यसका लागि प्रतिष्ठानका पूर्वअध्यक्षज्यूहरू, प्रतिष्ठान विकास समिति,

विज्ञ सल्लाहकारहरू र कार्यरत सबै अनुसन्धान र प्रकाशन समूहका सहकर्मी साथीहरूलाई उहाँहरूको योगदानको लागि धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

साथै, प्रतिष्ठानको उपलब्धि यहाँहरूको संयुक्त योगदान हो । प्रतिष्ठानले ३६० डिग्रीको आधारमा मूल्याङ्कन गर्दैआएको छ भने वर्षको उत्कृष्ट कर्मचारी सम्मान गर्ने परम्परा यस वर्ष पनि कायम हुने छ । यस सम्बन्धमा हामीमाझ तीन जना उत्कृष्ट कर्मचारी पनि सम्मानित हुनुहुँदैछ । अन्तमा, प्रमुख अतिथिज्यू , नीति वक्ताज्यू लगायत सबै अतिथि र महानुभावहरूलाई यस गरिमामय सभामा पुनः स्वागत गर्दै मेरा भनाइ अन्त्य गर्दछु, धन्यवाद ।

स्वागत मन्तव्यपश्चात्, प्रतिष्ठानका कार्यकारी अध्यक्षले प्रतिष्ठानको हालसम्मका कार्यहरू र आगामी योजनाबारेमा प्रस्तुतीकरण दिनुभएको थियो । उक्त प्रस्तुतिमा प्रतिष्ठानको सङ्क्षिप्त परिचय, यसका प्रयासहरू, अवसर तथा चुनौती र आगामी यात्राजस्ता विषयहरू थिए । खासगरी, प्रतिष्ठानको स्थापना तथा कार्यादेश, संस्थागत संरचना, प्रतिष्ठान विकास समिति, सल्लाहकार, अनुसन्धानका विषयगत क्षेत्रहरू, दरबन्दी, मानव संसाधन; आन्तरिक र बाह्य विषयगत विज्ञ एवम् विज्ञसूचीमा आबद्ध विभिन्न क्षेत्रका विज्ञहरू समेत गरी प्रतिष्ठानले काम गर्ने तरिका लगायतका विषयमा प्रस्तुतिमार्फत प्रकाश पारिएको थियो ।

३. प्रतिष्ठानका प्रकाशनहरूको विमोचन

कार्यक्रममा प्रतिष्ठानले आ.व. २०८०/८१ मा नेपाल सरकार र सम्बन्धित निकायहरूमा गरेका नीति सिफारिसहरूको सँगालो र अन्य नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानबाट सम्पन्न भएका अनुसन्धानहरूमा आधारित अनुसन्धान सङ्क्षेपहरू र अन्य केही प्रकाशनहरू कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि एवम् प्रतिनिधि सभाका सम्माननीय सभामुख श्री देवराज घिमिरेले विमोचन गर्नुभएको थियो ।

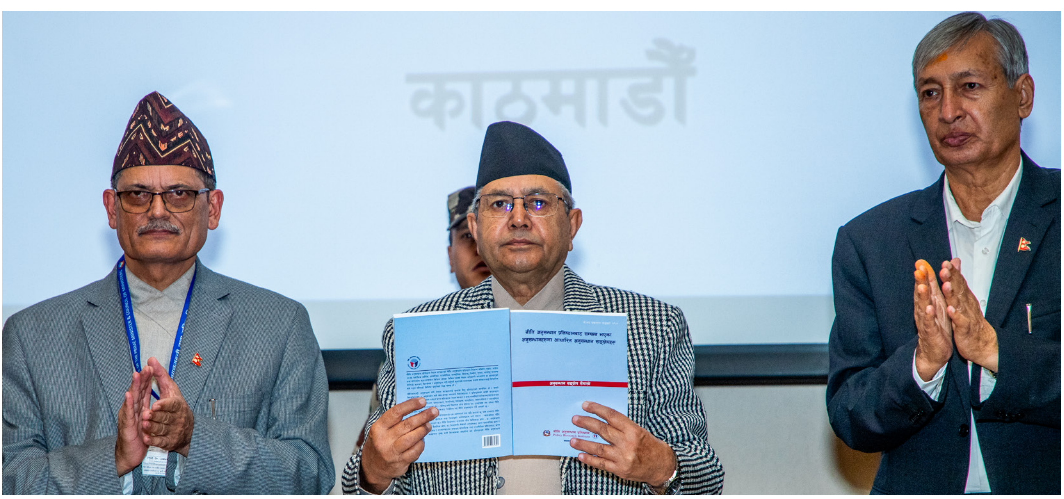

प्रतिष्ठानका प्रकाशनहरूको विमोचन गर्नुहुँदै कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि एवम् प्रतिनिधि सभाका सम्माननीय सभामुख श्री देवराज घिमिरे

४. वर्ष कर्मचारी तथा उत्कृष्ट कर्मचारी सम्मान तथा पुरस्कार वितरण

वर्ष कर्मचारी पुरस्कार ग्रहण गर्दै प्रतिष्ठानका विश्लेषक रीजा मानन्धर

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानले हरेक वार्षिकोत्सवमा वर्ष कर्मचारी र उत्कृष्ट कर्मचारीलाई सम्मान गर्ने परम्परा रहिआएको छ । प्रतिष्ठानका वर्ष कर्मचारी र विशेष योगदान पुऱ्याउनु भएका उत्कृष्ट कर्मचारीहरूको छनोट प्रकिया, कार्यविधि र नाम घोषणा गर्ने कार्य प्रतिष्ठानका कार्यालय प्रबन्धक श्री लक्ष्मण प्रसाद भट्टराईले गर्नुभएको थियो । वर्ष कर्मचारी र विशेष योगदान पुऱ्याउनु भएका कर्मचारीहरूको छनोट गर्दा नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानको स्थापित कार्यविधिअनुरूप गरिएको थियो । "नीति सम्मान तथा वर्ष कर्मचारी व्यवस्थापन कार्यविधि" अनुसार एकजना वर्ष कर्मचारीको छनोटका लागि कमिटी गठन गरिएको थियो । सो कमिटीमा कार्यकारी अध्यक्षको संयोजकत्वमा प्रतिष्ठानका तीन वटा विभागका विभागीय प्रमुखहरू र कार्यकारी अध्यक्षले तोकेको एकजना वरिष्ठ अनुसन्धानकर्ता रहने व्यवस्था छ ।

उत्कृष्ट कर्मचारीको रूपमा प्रशंसापत्र ग्रहण गर्दै प्रतिष्ठानका सवारी चालक पदम बहादुर जिरेल

उत्कृष्ट कर्मचारीको रूपमा प्रशंसापत्र ग्रहण गर्दै प्रतिष्ठानका विश्लेषक दिपेन्द्र प्रसाद पन्त

वर्ष कर्मचारी तथा उत्कृष्ट कर्मचारी मनोनयन गर्दा सबै केन्द्र प्रमुख र विभागीय प्रमुखहरूले सम्पूर्ण प्रतिष्ठानभित्रका कर्मचारीहरूबाट दुई-दुई जना सिफारिस गरी कमिटीमा पठाउने व्यवस्था छ । साथै, सो सिफारिसमा परेका कर्मचारीहरूलाई एक वर्षको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनको आधार र समग्र मूल्याङ्कनको आधारमा कार्यकारी अध्यक्षले सम्पूर्ण कार्यसम्पादनलाई पाँच अङ्क मानेर मूल्याङ्कनको अङ्क प्रदान गर्ने प्रावधान रहेको छ । केन्द्र र विभागीय प्रमुखले दिएको एउटा सिफारिस बराबर एक अङ्क गणना गरी सबैभन्दा बढी अङ्क प्राप्त गर्ने एक जना कर्मचारीलाई वर्ष कर्मचारी र त्यसपछिका दोस्रो र तेस्रो क्रममा छनोटमा पर्ने कर्मचारीलाई प्रशंसापत्र प्रदान गर्ने कार्यविधि रहेको छ ।

वर्ष कर्मचारी तथा उत्कृष्ट कर्मचारी छनोटको कार्यविधिअनुरूप आ.व. २०८०/८१ को लागि निम्नानुसारका कर्मचारीहरू छनोट भई पुरस्कृत हुनुभएको थियो ।

क्र.सं.	पुरस्कृत कर्मचारीको नाम	पद	सम्मान
१.	रीजा मानन्धर	विश्लेषक	वर्ष कर्मचारी
२.	दिपेन्द्र प्रसाद पन्त	विश्लेषक	उत्कृष्ट कर्मचारी
३.	पदम बहादुर जिरेल	सवारी चालक	उत्कृष्ट कर्मचारी

प्रतिष्ठानका वर्ष कर्मचारीलाई नगद रु. २५ हजार र प्रशंसापत्र तथा उत्कृष्ट कर्मचारीहरूलाई प्रशंसापत्रले सम्मानित गरिएको थियो । सो पुरस्कार तथा प्रशंसापत्र प्रमुख अतिथि एवम् प्रतिनिधि सभाका सम्माननीय सभामुख श्री देवराज घिमिरेले प्रदान गर्नुभएको थियो ।

५. नीति सम्मान र प्रशंसापत्र प्रदान

वार्षिकोत्सव कार्यक्रममा नेपालमा नीति अनुसन्धान तथा प्रवर्धनमा विशिष्ट योगदान पुऱ्याउँदै आएका संस्थाहरूलाई सम्मान गर्ने परम्परालाई निरन्तरता दिइएको थियो । यस वर्षको नीति सम्मान नेपाल विकास अनुसन्धान प्रतिष्ठानलाई रु १ लाखको नगद सम्मानसहित “नीति सम्मान २०८१” प्रदान गरिएको थियो । साथै, अन्य दुई संस्थाहरूलाई “नीति प्रशंसापत्र” प्रदान गरी सम्मान गरिएको थियो । यसरी नीति प्रशंसापत्र प्राप्त गर्ने संस्थाहरूमा समृद्धि फाउन्डेशन र इन्स्टिच्युट फर स्ट्रेटेजिक एण्ड सोसियो-इकोनोमिक रिसर्च रहेका थिए ।

‘नीति सम्मान २०८१’ ग्रहण गर्नुहुँदै नेपाल विकास अनुसन्धान प्रतिष्ठान अध्यक्ष डा. कृष्ण पहारी

कार्यक्रममा सम्मानित संस्थाका तर्फबाट **डा. कृष्ण पहारी**ले सङ्क्षिप्त मन्तव्य राख्नुभएको थियो । उहाँले सम्मान गर्ने कार्य प्रशंसनीय रहेको बताउँदै यस्तो कार्यले धेरै महत्त्व राख्ने बताउनुभयो । नीति सम्मानको लागि संस्था छनौट प्रक्रिया वैज्ञानिक रहेको भन्दै उहाँले २१ वर्षअघि प्रमाणमा आधारित नीति निर्माणका लागि नेपाल विकास अनुसन्धान संस्थाबाट सुरु भएको र संस्थाले अन्ततः अन्तर्राष्ट्रिय पुरस्कार पनि पाएकोमा राज्यबाट पनि सम्मानित हुन पाउँदा आफूलाई खुशी लागेको उहाँले बताउनुभयो ।

नीति प्रशंसापत्र ग्रहण गर्नुहुँदै इन्स्टिच्युट फर स्ट्रेटेजिक एण्ड सोसियो-इकोनोमिक रिसर्चका प्रतिनिधि

अन्तर्राष्ट्रिय-क्षेत्रीय थिङ्क ट्याङ्कले देश निर्माणमा भूमिका खेल्ने भन्दै उहाँले नेपालमा सुर्तीजन्य पदार्थको उपयोगको कारणले धेरै मान्छे मर्ने तर नेपालले यस वस्तुमा कर भने सबैभन्दा कम लिँदै आएको सन्दर्भमा आफ्नो संस्थाले दिएको नीति सिफारिसका कारण नेपाल सरकारले कुनै बेला उक्त वस्तुमा ४५ प्रतिशतसम्म कर बढाएको जानकारी दिनुभयो ।

नीति प्रशंसापत्र ग्रहण गर्नुहुँदै समृद्धि फाउन्डेशनका प्रतिनिधि

६. नीति मन्तव्य

कार्यक्रममा सर्वजनिक नीति, नेपालको सन्दर्भमा सार्वजनिक नीतिमा कार्य गर्ने नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानलगायत अन्य सरकारी र गैरसरकारी तहका थिङ्क ट्याङ्कहरूको भूमिका र प्राथमिकता लगायत नीति रि-इन्जिनियरिङ लगायतका विषयमा नीति वक्ताहरूले मन्तव्य राख्नु भएको थियो ।

६.१ नीति मन्तव्य-१

कार्यक्रममा मुख्य वक्ता तथा काठमाडौं विश्वविद्यालयका पूर्वउपकूलपति एवम् नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानका सल्लाहकार **प्रा.डा. सुरेशराज शर्मा**ले नेपालको दिगो आर्थिक तथा सामाजिक विकासका लागि प्रमाणमा आधारित र सूचनामूलक नीति निर्माणको आवश्यकताः अनुभव र अभ्यास विषयमा आफ्ना विचारहरू प्रस्तुत गर्नुभएको थियो । उक्त प्रस्तुतिको सम्पादित अंश निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

म प्रतिष्ठानसँग विगत ६ वर्षदेखि गाँसिएको छु र यसका गतिविधिसँग परिचित छु । नीतिको बारेमा गहनरूपमा छलफल हुनुपर्छ । नीति राम्रो बन्यो तर कार्यान्वयन पक्ष राम्रो भएन भने हामी अन्योलमा पर्छौं । नीतिको कार्यान्वयन पक्ष राम्रो भएन भने त्यसले देशलाई नोक्सान पुऱ्याउँछ । त्यही नीति कार्यान्वयनको विषयलाई प्रमाण जुटाएर सहयोग पुऱ्याउने निकाय चाहिँ नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान हो । यद्यपि, यति महत्त्वपूर्ण निकायको रूपमा रहेको प्रतिष्ठानको ऐन निर्माण कार्य भने सुरु गर्न सकिएन । ऐन नै बन्न नसकेको देख्दा चाहिँ यो संस्था प्राथमिकतामा नपरेको हो कि जस्तो देखिन्छ । नीतिको विषयमा कुरा गर्दा म नीतिगत रूपबाट उच्च शिक्षामा सामेल भएँ र नीति बनाउने कार्यमा पनि सामेल भएँ । त्यसकारण, नीति निर्माणको आरोहअवरोहको बारेमा धेरै कुरा जानकारी छ ।

नीतिको विषयलाई पूर्वीय दर्शनको पक्षबाट पनि हेर्नुपर्छ। सबैभन्दा पहिला सृष्टिकर्ताले सृष्टि गरेपछि संहारसम्बन्धी नीति बनाएका थिए। सारा प्राणीको सृष्टि भयो र ती प्राणीहरूले कसरी खाने र कसरी मिलेर बस्ने भनेर सृष्टिकर्ताले नै नियम बनाएका थिए। त्यसपछिको नीतिकार तक्षशीलाका चाणक्यलाई मानिन्छ। चाणक्यलाई कौटिल्य पनि भनिन्छ, जो आर्थिक नीतिका मेरुदण्ड नै हुन्। तक्षशीला सिन्धु नदीको किनारामा छ। तक्षशीलालाई कौटिल्यले बनाएका हुन्। उनको नीतिबाट प्रभावित भएर पूर्वमा जापानदेखि पश्चिममा मिश्रसम्मका मानिसहरू अध्ययन गर्न त्यहाँ आउँथे। उनीहरू मूलतः नीति कसरी बनाउने, कसरी पालना गराउने भन्ने नीतिसम्बन्धी नै अध्ययन गर्न आउँथे। कौटिल्यको अर्थशास्त्रको मैले व्याख्या गर्न त सक्दिन। सोसम्बन्धी अन्य ज्ञाता वक्ताले त्यस सम्बन्धमा भन्नु नै हुन्छ होला।

नेपाल पिछडिएको मुलुक हो, हामी बलियो बन्न सकेका छैनौँ। हामीलाई प्रकृतिले ठगेको छैन। हामी आफैले आफैलाई ठगेका छौँ। प्रकृतिले दिएको स्रोतको उपयोग गर्न जानेका छैनौँ। नेपाललाई प्रकृतिले सम्पन्न बनाएको छ, सबैथोक छ। उब्जाउयुक्त जमिन छ। तर, यस कुरालाई बेवास्ता गऱ्यो भने यो उर्वरायुक्त जमिन मरुभूमि बन्न पनि सक्छ। तर, संसारमा मरुभूमिलाई उब्जाउ भूमिमा परिणत गरेका उदाहरण पनि छन्। हामीले उपयुक्त शासक नपाएकाले हुनसक्छ। राणाशासनको बेलासम्म हरेक व्यवसायीको आम्दानीको स्रोत भनेको केवल कृषि थियो। अहिले पनि कृषि नै प्रधान छ। प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण कार्यक्रमलाई उदाहरणका रूपमा लिन सकिन्छ, तर त्यसलाई सक्रिय पार्न बाँकी नै छ। कृषिले सम्पूर्ण प्राणीहरूलाई बाँच्ने आधार दिन्छ। बाँच्नको लागि गाँस, बास र कपास चाहिन्छ, त्यो कृषिले नै दिन्छ। यो सरकारले दिने होइन। सबै मानिसले आफ्नो खेती गर्थे, कृषि कर्म गर्थे, त्यसले सबै कुरा दिन्थ्यो। बस्ने, खाने, लुगा लगाउने कृषिले दिन्थ्यो। त्यति बेलासम्म सबै कुरा ठिकै थियो।

त्यसपछि अर्को चरण आयो। सबै कुरा सुधार गर्नुपर्छ भन्ने चरण आयो। त्यस क्रममा शिक्षा र स्वास्थ्यको कुरा आयो। त्यसपछि शान्ति सुरक्षा नीतिको कुरा आयो। एउटा प्राणीले अर्को प्राणीलाई नोक्सान गर्न थाल्यो। अहिले हामीलाई चाहिएको चाहिँ बलियो शिक्षा, स्वास्थ्य र शान्ति सुरक्षा हो। तर, कुनै मुलुकले त्यसलाई बलियो पार्न सके, केहीले सकेनन्। बलियो पार्न नसक्ने मुलुकमा हामी पनि पर्छौं। हाम्रो शिक्षा नीति पो ठीक भएन कि ? शिक्षाले त थुप्रै कुरा दिनुपर्दथ्यो। शिक्षाकै विषयमा

छिमेकी मुलुक भारतका तत्कालीन प्रधानमन्त्री पण्डित जवहारलाल नेहरूले विश्वविद्यालयमा गएको बेला भन्नु भएको थियो - 'If things are good with the university, everything is good in the country' । उहाँले शिक्षामा राम्रो भयो भने सबै ठाउँमा राम्रो हुन्छ भन्नुभएको थियो । तर, हाम्रो देशमा शिक्षा प्राथमिकतामा पर्‍यो कि परेन ? केवल पैसा दिएर मात्रै प्राथमिकतामा पर्दैन । त्यसको लागि कार्यक्रम दिनुपर्छ, कार्यक्रमको समीक्षा हुनुपर्छ र त्यसलाई कति सुधार गर्नुपर्छ भन्ने तय हुनुपर्छ, नीति भनेकै त्यही हो । नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानमा यिनै विषयको समीक्षा गर्नुपर्छ ।

पछिल्लो समयमा विज्ञान र प्रविधिको तीव्र विकास र विस्तार भएको छ । पछिल्लो ४० - ५० वर्षको अवधिमा विज्ञान र प्रविधिले चमत्कारनै गरेको छ । त्यो चमत्कारले नपुगेर अझै पनि लडाइँ पनि भइरहेको छ । शान्त भयो जस्तो लागेको थियो, तर, रूस तथा युक्रेन, इजरायल लगायतमा भीषण युद्ध भइरहेको छ । यतिबेला शान्ति खलबलिएको अवस्था छ । हामीकहाँ अवस्था अलि फरक छ । हामी किन पछि पर्‍यौं भन्ने सवालको जबाफ कसले दिने? सामान्यत: शासकले जबाफ दिनुपर्छ, उसको दायित्व हो भनिन्छ । तर, सही शासकलाई शासन गर्न स्थानमा हामीले पुर्‍यायौं कि पुर्‍याएनौं ? यो सवाल झनै महत्त्वपूर्ण हुन आउँछ । यस मामिलामा हामीलाई प्राप्त अधिकारको सदुपयोग गर्न नसकेका कारण यो अवस्था आएको हो । अधिकारको सही सदुपयोग गरेको भए आज हामी पनि सही बाटोमा हुन्थ्यौं होला ।

पछिल्लो समयमा युवा बेरोजगार मुलुकको सबैभन्दा ठुलो समस्याको रूपमा देखापरेको छ । यस मुलुकका शक्तिशाली हुनुपर्ने युवाहरू कामै नपाएर बेरोजगारी हुनुपरेको अवस्था छ । यो हाम्रो शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि लगायत शासन पद्धति ठीक ढङ्गले नचलेको परिणाम हो । यी सबै कुरा ठीक ढङ्गले चलेको भए युवाहरू बेरोजगार हुने अवस्था नै आउँदैन थियो । एक जना युवा अवस्थामा भएको मानिसलाई सरकारले दैनिक आठ घण्टा प्रयोग गर्न पाउँछ । तर, त्यो हुन सकेको छैन, मानिसले न्याय पाउन सकेको छैन । समयमै निर्णय हुन सकेन भने त्यसले न्याय दिँदैन र सबै कुरा त्यहीँबाट बिग्रिन्छ । हाम्रो शासन पद्धति नै खलबलिएको अवस्था छ । मुलुकमा उपलब्ध अवसरलाई उपयोग गर्नै जानेनौं । युवालाई प्रयोग गर्ने तरिका जान्ने हो भने एक जना युवा आठ घण्टा होइन १७ घण्टा काम गर्न सक्छ । त्यो क्षमता भएका युवालाई एक घण्टा पनि प्रयोग गर्न नसक्नु भनेको हामी बरालिनु हो, बरालिएका हौं । दोष कसलाई दिने त ? अरूलाई दिए पनि हुन्छ र आफैलाई दिए पनि हुन्छ । किनभने, प्रणालीमा आजको अवस्था सिर्जना हुनुमा हामी पनि धेरथोर जिम्मेवार छौं ।

त्यसकारण, अब यसलाई हामीले सुधार गर्नैपर्छ । त्यो सुधार गर्नको निम्ति हाम्रो नीति ठीक बनोस् भनेर कामना त गरिसकियो नै । सुधार त्यहाँबाट हुन्छ । नीति सुधार गर्नको निम्ति नीति ठीक गर्ने ठाउँकै नीति बनिसकेको छैन । यस संस्थाकै नीति नबनिसकेको अवस्थामा अगाडिको कुरा त गर्नै परेन । हामीले यसलाई ठीक पार्नुपर्‍यो । यो काम गर्न सकिन्छ वा सकिन्न भन्ने सवाल पनि उठ्छ । हामी के भन्छौं भने हाम्रोमा मानिसहरूले काम गरिदिएनन् । तर, यसलाई यसरी पनि त भन्न

सकिन्छ नि - त्यो मानिसलाई काममा लगाउन जानेनन् भन्ने हो भने व्यक्ति मात्रै होइन शासकको पनि जबाफदेहिताको प्रश्न उठ्छ । उसलाई दण्ड गर्ने नीति पनि छ, तर दण्ड गर्न जान्नु भएन । अथवा, उसलाई प्रोत्साहन गर्ने नीति पनि छ, तर प्रोत्साहन गर्न जान्नु भएन । फेरि, जसले दण्ड पाउनुपर्ने हो त्यसलाई प्रोत्साहन गरिरहेको अवस्था पनि छ, जुन बेठीक हो । यी सबै कुरालाई हामीले सच्याउनु परेको छ । हामी सबै जुट्ने हो भने यसलाई सच्याउन सकिन्छ । अरूलाई मात्रै दोष दिएर पनि हुन्न ।

नेपालमै पनि राम्रा-राम्रा अस्पताल छन् । सबै अस्पताल राम्रा छैनन् भन्न त सक्छौँ, तर राम्रा छन् भने त भन्नुपर्‍यो नि । राम्रा संस्था कसरी भए भन्ने पनि हामीलाई थाहा हुनुपर्छ । त्यसैगरी, हामीकहाँ राम्रा शिक्षण संस्था पनि छन् र नराम्रा शिक्षण संस्था पनि छन् । नराम्रालाई चाहिँ सच्याउनुपर्छ । तर, त्यसका लागि हामीले सच्याउने नीति नै बनाइदिएनौँ । राम्रो गर्न सकेन र दण्डित हुनुपर्ने मानिस छ भने दण्डित हुनुपर्‍यो । प्रोत्साहन गर्नुपर्ने मानिस छ भने प्रोत्साहन पनि गर्नुपर्‍यो । यो समयमै हुनुपर्छ । शिक्षाको कुरा गर्दा यसका केही धारहरू छन् । एउटा धार नागरिक हुनेबित्तिकै सबैले जान्नुपर्छ । अर्को एउटा धार भनेको कमाई खाने शिक्षा, गरेर खाने शिक्षा हो । राम्रोसँग गर्‍यो भने फल आउँछ अन्यथा फल आउँदैन । त्यसप्रकारको शिक्षालाई सीपमूलक शिक्षा अथवा हातले काम गर्ने शिक्षा भनिन्छ । मुखले वा मस्तिष्कले काम गर्ने चाहिँ अरू शिक्षामा आउँछ । शिक्षाको मूल मियो भनेको चाँहि उच्च शिक्षा नै हो । उच्च शिक्षाका लागि हामीले विश्वविद्यालयहरू पनि बनाएका छौँ । हाम्रो विश्वविद्यालयलाई बाहिरकाले कदर गरेको धेरै देखिन्न । तर, हामी आफैले आफैलाई सेवा गरेका छौँ भनेर त पुग्दैन नि ? सेवा त अरूलाई पो दिने हो त । अर्कोलाई दिएकोमा सन्तुष्ट छैन् भन्न त पाइँदैन ।

यहाँ सच्याउनुपर्ने धरै ठाउँ छन् । सच्याउने कुरालाई सच्याउनुपर्छ । थोरै काम गर्ने मानिसलाई बढी काम गराउनुपर्छ । यसअघि उल्लेख गोरेभैंm १६ देखि १७ घण्टा वा त्यति नभए पनि कम्तीमा पनि १२ घण्टा त हुनैपर्छ । हामीसँग काम गर्ने क्षमता त छ, तर त्यसको पहिचान हुन सकेको छैन । तर, जीवन अन्त्य हुनेबेला त्यसको महसुस गरेर त्यसको केही अर्थ छैन । जुनबेलामा गर्न सकिन्छ त्यतिबेला नगर्ने, पछि गएर पछुताएर कुनै अर्थ हुन्न । त्यसकारण, हामीले समयमै चेतना बोकौं र देशको भविष्य पक्कै पनि छ । यसका लागि राम्रा राम्रा उदाहरणहरू छन् । एउटा सामान्य उदाहरण स्वरूप कृषिको विषयलाई राख्न सकिन्छ ।

भारत र चीन नेपालका दुई ठूला मित्रराष्ट्र हुन् । साठीको दशकतिर त्यहाँका मानिसलाई खान पुग्दैनथ्यो । त्यो कसरी थाहा हुन्थ्यो भने ४० देखि ५० लाख मानिस भारतमा पनि मर्थे र चीनमा पनि मर्थे । त्यस्ता मुलुकले करिब १० देखि १५ वर्षको अवधिमा हरित क्रान्ति ल्याउन सफल भए र संसारभरि आफ्ना उत्पादन बेच्ने मुलुक बन्न सफल भएका छन् । त्यसैगरी, अन्य मुलुकहरू न्यूजिल्याण्ड, अष्ट्रेलिया र इजरायलले पनि त्यस प्रकारको चमत्कार गरेका छन् । सबै किसिमका चमत्कार हामीले देखेकै छौं । अरूले कसरी गरे, अरूले सके तर हामीले सकेनौँ; अरू सक्षम भए हामी भएनौँ भन्ने त

स्वीकार गर्नुपर्‍यो नि । त्यसकारण, म विनम्र आग्रह के गर्दछु भने हाम्रो आफ्नो मुलुक हामी आफैले बनाउनुपर्छ । बाहिरबाट आउने सहायता चाहिँ सम्पूर्ण रूपमा बन्द गर्नुपर्छ । सहायता भनेको मागेर खाएको हो, हामीले गरेर खान सक्नुपर्छ ।

त्यसैगरी, हामी ऋण लिन्छौँ, आजको मानिसले लिएको ऋण भोलिको पुस्ताले तिर्नुपर्छ । त्यो अवस्था विद्यमान छ । के हामी यसरी नै पछिको पुस्तालाई ऋण बोकाएर जाने हो ? हामीले सकेसम्म ऋण लिनै हुँदैन । सम्पूर्ण रूपमा बन्द गर्नुपर्छ । ठूला-ठूला परियोजनामा ऋण लिने भनिन्छ । अन्तर्राष्ट्रिय एयरपोर्ट ऋण लिएर बनाइयो । त्यो ऋण कसले तिर्छ त भन्दाखेरि त्यसैबाट कमाएर होइन हामी अरू नै स्रोतबाट तिर्छौं । हामी त्यो अवस्थामा छौं । त्यसकारण, ऋण लिने काम राम्रो होइन । पूरा गर्न नसक्ने कुरा छ भने सरकारमा बस्ने मानिसले यो सक्दैनौं भन्न सक्नुपर्छ । नसक्ने काम गर्छौं भन्नु हुँदैन, अरूले पनि हेरिराखेका हुन्छन् ।

यति भन्दै नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानलाई धन्यवाद दिन्छु, सुनिदिनुभएकोमा यहाँहरू सबैलाई पनि धन्यवाद ।

६.२ नीति मन्तव्य-२

नीति मन्तव्यका क्रममा मुख्य वक्ता तथा प्रधानमन्त्रीज्यूको आर्थिक तथा विकास सल्लाहकार **डा. युवराज खतिवडा**ले समृद्ध नेपाल निर्माणका लागि नेपालको सामाजिक आर्थिक नीतिहरूको पुनः इन्जिनीयरिङ विषयमा आफ्ना विचार राख्नुभएको थियो ।

डा. खतिवडाले छैटौं वर्षमा प्रवेश गरेकामा नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानलाई बधाई ज्ञापन गर्दै प्रतिष्ठानको जन्म (सुरुआत) हुँदा आफू अर्थमन्त्री रहेको र एउटा थिङ्क ट्याङ्कको रूपमा यसलाई अघि बढाउन प्रयास गरिएको स्मरण गर्दै प्रतिष्ठानले वार्षिक प्राप्त गर्ने बजेट केही कम भएको आफूलाई लागेको बताउनुभयो । आफूले अर्थमन्त्री हुँदा प्रतिष्ठानका अध्ययनहरूको खासै लाभ लिन नपाए तापनि आगामी दिनमा भने प्रतिष्ठानबाट आफू लाभान्वित हुने आशा व्यक्त गर्नुभयो ।

उहाँले सामाजिक आर्थिक विकासका चुनौतीहरूलाई समाधान गर्न र सम्भावनाहरूलाई सदुपयोग गर्न नीतिहरूको पुनः अभिमुखीकरण गरिनु आवश्यक रहेको धारणा व्यक्त गर्नुभयो । उहाँले परिवर्तित विश्व परिवेशमा प्रविधिमा आएको परिवर्तनले नीतिहरूमा गरिनुपर्ने परिवर्तन वा संविधानमा नै हामीले लोकतान्त्रिक मूल्य मान्यतामा आधारित समाजवाद उन्मुख राज्य प्रणाली अपनाउने प्रसङ्ग वा समावेशी समानुपातिक विकासका विषय वा

सोही अनुसारका राज्यका निर्देशक सिद्धान्त वा अन्य राष्ट्रिय वा अन्य अन्तर्राष्ट्रिय परिस्थितिका कारणले मौजुदा नीतिहरूको re–engineering गर्नुपर्ने सन्दर्भमा केही बोल्न चाहेको पनि बताउनुभयो ।

पछिल्लो समयमा विकासको परिभाषा नै परिवर्तन भएको औँल्याउदै उहाँले विकासले आर्थिक वृद्धि, मानव विकास हुँदै दिगो विकाससम्म पुग्दा दिगो विकासमा वातावरणीय पक्ष मात्र नरही सामाजिक पक्ष पनि रहनुपर्ने धारणा आएकाले विकासलाई अलि फराकिलो किसिमले हेर्न थालिएको जानकारी दिनुभयो । समृद्धिको बाटो अलि लामो भएको र यसका लागि अलि लामो यात्रा तय गर्नुपर्नेमा जोड दिँदै उहाँले त्यसको लागि ठीक बाटोमा हिँड्न जरुरी हुनुका साथै गन्तव्य पनि सही हुनुपर्ने बताउनुभयो । प्रस्थान विन्दु नै गलत छ भने समृद्धिको बाटोमा नपुगिने उहाँको राय थियो ।

नेपालको आर्थिक सामाजिक क्षेत्रका नीतिहरू अपर्याप्त रहेका र भएका नीतिहरूले खोजेको परिणाम दिने अवस्थामा नभएको विषयमा सहमत हुँदै उहाँले अहिलेको अवस्थामा केही नीतिहरू आपसमा बाभिँदा कार्यान्वयन भने शून्यमा झरेका अवस्था समेत रहेकाले ती नीतिहरू सच्चाउनुपर्ने र त्यसलाई पुनर्लेखन गर्नेतर्फ पनि छलफल आवश्यक रहेको उहाँको धारणा थियो ।

समृद्धिको सन्दर्भमा नेपालले केही कुराहरूमा स्पष्ट हुनुपर्ने बताउँदै “समृद्धि” भनेको आर्थिक विकास र सामाजिक विकास मात्र नभई मानवीय विकास र सोभन्दा पनि बढी भएको भन्दै उहाँले मानव विकाससँग जोडिएका शान्तिपूर्ण समाजका कुराहरू, सामाजिक पुँजीका कुराहरू, मानवीय सुरक्षाका विषयहरू आर्थिक विकासले नसमेट्ने भन्दै उहाँले त्यस्ता विषयहरू पनि समृद्धिमा समेटिनुपर्नेमा जोड दिनुभयो । आर्थिक रूपले बलियो, सामाजिक रूपले शान्त, सद्भावपूर्ण र भौतिक विकासको दृष्टिकोणले सुविधा सम्पन्न भई नागरिकले सुखले बस्न पाउने समाजको निर्माण भएमा मात्र हामीले ‘समृद्ध नेपाल’ भनेर भन्न सकिने उहाँले बताउनुभयो । यसर्थमा, समृद्ध नेपालले ल्याउने आम नेपालीहरूको खुसी नै ‘समृद्ध नेपाल सुखी नेपाली’ को अवधारणा हो भन्दै उहाँले यस आधारमा हाम्रा नीतिहरू अपर्याप्त छन् छलफल र बहस गर्नु आवश्यक रहेको र नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानले त्यसमा काम गरोस् भन्ने आफूलाई लागेको उहाँले बताउनुभयो ।

नीतिहरूको पुनःपरिभाषा, पुनर्लेखन, परिमार्जन वा re–engineering गर्नुपर्ने चिजलाई प्रविधिको प्रयोग गरिनुपर्ने र त्यो प्रविधिमा hardware वा नीतिगत कुराहरू समेत पर्नसक्ने राय राख्दै उहाँले यस्तो transformation संरचनागत र कार्यगत पनि वा कार्यान्वयनको तहमा पनि देखिने बताउँदै संरचनागत रूपान्तरणका लागि हस्तक्षेप गर्नुपर्ने पहिलो विन्दु नीति नै भएको स्पष्ट पार्नुभयो ।

दिगो उपभोग र उत्पादन प्रणालीबारे बोल्दै उहाँले आर्थिक, सामाजिक र वातावरणीय रूपले अहिले हामीले उपभोग गरिरहेका कुराहरू भोलिको पुस्ताको लागतमा पार्नु नहुनेमा सचेत रहन अनुरोध गर्दै भोलिको आर्थिक सामाजिक स्थायित्वमा असर नहुने वातावरण बनाउनुपर्नेमा उहाँको जोड थियो ।

चुनौतीहरूले अवसरहरूको सिर्जना गर्ने भन्दै र कोभिड-१९ को महामारीको उदाहरण दिँदै त्यससँगै विकास भएको सूचना प्रविधिको विकास र digital economy का अवधारणाहरूले मूर्त रूप पाई समग्र क्षेत्रहरू त्यही लयमा अगाडि समेत बढेको उहाँले बताउनुभयो । नेपालमा पनि Digital Nepal Framework भन्ने framework बनाइएको र अब e–government, e–governannce, e–commerce, e–finance, fintake जस्ता यावत अवधारणा र अभ्यास आर्थिक र वित्तीय क्षेत्रहरूमा पनि भित्रिएकाले सम्भवतः नयाँ new normal economy को concept लाई समेत अघि सार्नुपर्नेमा जोड दिनुभयो । त्यसका लागि पुराना नीतिहरू सोहीअनुरूपले तयार छन् कि छैनन् भन्ने हेक्का राख्न समेत उहाँको आग्रह थियो ।

जनसङ्ख्या, चेतनास्तर, प्रविधि, विश्व समुदायको interface वा केही आर्थिक सामाजिक अन्य परिघटनाहरूले सामाजिक रूपान्तरणमा असर पार्ने केही उदाहरण प्रस्तुत गर्दै उहाँले दुई तीन वटा विकासको क्रमहरूलाई सामाजिक विकास र रूपान्तरणका रूपमा हेर्नुपर्ने बताउनुभयो । वर्तमान अवस्थामा नेपाल depopulation को युगमा गइरहेकाले जनसङ्ख्या अब घट्ने स्थितिमा जानसक्ने भएकाले केही नीति बन्नु आवश्यक रहेको ठम्याइ थियो । त्यस्तै, नेपालको जनसङ्ख्या अत्यन्त चलायमान (mobile) भएको उल्लेख गर्दै उहाँले पहिले migration सानो विषय भए तापनि अहिले ठुलो विषय भएको र जीवन मापन सर्वेक्षणको प्रतिवेदन हेर्ने हो भने ६७ प्रतिशत परिवारमा कुनै न कुनै प्रकारले remittance जानुले देशभित्र होस् या बाहिर मानिसहरू चलायमान रहेको बताउनुभयो । हाल आर्थिक उपार्जनका स्रोतहरू कृषिमा मात्र सिमित नरहेको भन्दै कृषिमा आश्रित रहनेहरू पनि seasonally मात्रै कृषि कार्यमा संलग्न हुने गरेकाले विदेश जाने सन्दर्भमा मात्रै नभई एउटा सहरबाट अर्को सहरमा हुने migration को pattern ले पनि कतिपय सामाजिक नीतिहरूलाई परिवर्तन गराउन बाध्य बनाएको उहाँको राय थियो ।

परिवारहरू टुक्रिई nuclear परिवारको सङ्ख्या बढ्दै गएको, ३० वर्षअघिको जनगणनाको तुलनामा परिवारको सङ्ख्या बढ्दै गएको र परिवारको आकार घट्दै जाँदा परिवार उत्पादनको एकाइ नहुने सम्भावना बढी कृषिलगायत अन्य पेसामा चाहिने पारिवारिक सङ्ख्याले पनि उत्पादन सम्बन्धमा परिवर्तन भइराखेको विषयलाई पनि नीतिहरूले बुझ्नुपर्ने उहाँको भनाइ थियो । Social contract का मूल्यहरू पनि धेरै परिवर्तन हुँदैगएको र कोभिड-१९ पछाडि पनि संयुक्त राष्ट्र संघका महासचिवले पनि

"now we should change a new social contract" भन्नुभएको कुरा स्मरण गराउँदै उहाँले सबै समुदायभित्र मात्र नभई समुदाय-समुदायबिचको साझेदारी पनि social contract मा पर्न थालेको राय व्यक्त गर्नुभयो ।

हिजो विकासलाई निरपेक्ष रूपमा बुझिने गरेकामा आज मान्छेलाई केन्द्रमा राखेर विकासको पहिलो प्रतिफल पाउनुपर्ने, विकासको सबैभन्दा पहिलो हकदार मान्छे हो भनेर त्यहाँबाट सुरु हुने भएकाले राज्य नियन्त्रित प्रणाली र बजार नियन्त्रित प्रणालीको बिचको बाटो कतैबाट जानुपर्ने तर सबै ठाउँमा सरकार पस्यो भने फेरि निजी क्षेत्रको भूमिका, कुशलता, त्यसबाट आउने वृद्धि र सिर्जना हुने रोजगारीमा असर गर्ने भएकाले हामीले सन्तुलन मिलाउनुपर्नेमा उहाँको जोड रहेको थियो ।

अहिले गरिवी घट्दै गरेको, तर हाम्रो खर्चको स्तर बढ्दै जाँदा र जीवनस्तर बढ्दै जाँदा गरिबीलाई नेपालले पुनःपरिभाषित गरेको प्रसङ्ग झिक्दै उहाँले निश्चित समुदायमा अहिले पनि गरिबको सङ्ख्या धेरै रहेकाले गरिवी निवारणको प्रयासले समन्यायिक, समानुपातिक ढङ्गले गरिवी घटाउनेमा सफल हुन अझै धेरै प्रयास हुनुपर्ने र सोहीअनुसार सम्बन्धित नीतिहरूलाई पुनरावलोकन गर्नुपर्ने बताउनुभयो ।

त्यसैगरी, रोजगारीको सन्दर्भमा कृषिबाट अतिरिक्त श्रमलाई बाहिर निकाल्ने कोसिस भएको, उद्योगमा श्रम सिर्जना हुन् नसकेको, सेवाक्षेत्र स्वभाविक रूपले श्रम-सघन क्षेत्र बन्न नसकेकामा रोजगारीसम्बन्धी नीतिहरु प्रभावकारी नहुनुका साथै व्यापार नीतिलाई औद्योगिक नीतिले असर गरेको उहाँको ठम्याइ थियो । औद्योगिकीकरणको प्रक्रियालाई कसरी अघि बढाउने ? पुनर्स्थापना कसरी गर्ने ? भन्ने विषय समेटिने गरी नीतिहरूलाई अझ पुनर्लेखन गर्नुपर्ने भन्दै उहाँले नेपाल WTO को सदस्य राष्ट्र भइसकेको, बिमस्टेकमा पनि अघि बढिराखेको हालको अवस्थामा विविध सीमा र व्यवधानकाबिच पनि नेपालले अतिकम विकसित राष्ट्रको श्रेणीबाट स्तरोन्नति LDC graduaion गर्दै रहेकामा व्यापार केन्द्रित हाम्रो आर्थिक गतिविधिलाई हामीले उद्योग केन्द्रित बनाएर रोजगारी सिर्जना गरी शिक्षित वर्ग र बेरोजगारीको समाधान गर्ने किसिमको वातावरण निर्माण गर्नुपर्नेमा जोड दिनुभयो । रोजगारीसँग सम्बन्धित र युवा वेरोजगारीको समाधान गर्न सीप र शिक्षालाई प्राथमिकताका साथ जोड दिनुपर्नेतर्फ पनि उहाँले सुझाउनुभयो ।

आन्तरिक र अन्तर्राष्ट्रिय बसाइसराइका विषयसँग जोडिएको विप्रेषण र श्रमबजारसँग जोडिएका अन्य विषयहरू हाम्रो आर्थिक सामाजिक पक्ष दुइटैसँग जोडिनुका अलवा यसको आर्थिक पाटोभन्दा सामाजिक पाटोले अझ ठुलो महत्त्व राख्ने भएकाले सोही अनुसार नीति निर्माण गरिनुपर्नेमा उहाँको जोड रहेको थियो ।

पूर्वप्राथमिक शिक्षामा धेरै काम गर्न बाँकी नै रहेको र यस तहको शिक्षालाई विद्यालय शिक्षाको एउटा अभिन्न अङ्ग बनाउनुपर्ने तर्फ अझै धेरै काम गर्न बाँकी रहेको, ११-१२ कक्षाको अध्ययनलाई निशुल्क र अनिवार्य शिक्षाको अङ्ग बनाउदै लैजाने कार्य पनि अझै अधुरो नै रहेको र सामुदायिक र निजी शिक्षाको गुणस्तरमा देखिएको भिन्नतालाई कम गर्नेतर्फ काम हुनुपर्ने पनि उहाँको जोड थियो ।

वैज्ञानिक र प्राविधिक शिक्षा केन्द्रित उच्च शिक्षामा नजाने हो भने र हामीले त्यो जनशक्तिलाई हाम्रा सम्पूर्ण उत्पादनका विषयहरूमा अथवा समाज निर्माणका कुराहरूमा लगाउन सकेनौँ भने फेरि पनि आयातित प्रवृत्तिमै हामीले भर पर्नुपर्ने उहाँको राय थियो ।

स्वास्थ्यलाई मौलिक हकमा राखिएको तर त्यसलाई निजी स्वास्थ्य प्रदायक संस्थाहरु र सामुदायिक, सरकारी स्वास्थ्य प्रदायक संस्था, सहकारी संस्थाहरू, ट्रस्टका संस्थाहरूमा तालमेल मिलाउने, तिनिहरूमा जनताको पहुँच बढाउने र स्वास्थ्य बिमामा काम गर्न अझै बाँकी रहेको भन्दै उहाँले स्वास्थ्य सेवामा पनि समावेशिता, जातीय विभेदको अन्त्य, समान पहुँचको सुनिश्चितता हुनुपर्नेमा जोड दिनुभयो ।

संविधानमा उल्लेख भएको आधारमा राजनीतिक रूपमा केही सहज भई लैङ्गिक समनताको हकमा धेरै प्राप्ती भएको तर्फ खुशी व्यक्त गर्दै उहाँले सामाजिक आर्थिक रूपमा भने कानुनको पूर्णरूपमा कार्यान्वयन हुन नसकेको बताउनुभयो । यसका अलावा प्रजनन स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित या महिलाहरूसँग सम्बन्धित सबलीकरणमा अझै काम गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिएकाले नीतिहरूको पनि हामीले पुनरावलोकन गर्न अत्यावश्यक रहेको बताउनुभयो ।

नेपालको हालको आर्थिक उपभोगमा आधारित रहेको, आन्तरिक उपभोग मात्रको कारणले नै अर्थतन्त्र चलायमान ठानिनु नहुने भन्दै उहाँले दिगो स्रोत विकास गरी उपभोगका आधारमा उत्पादन गर्ने प्रणालीको स्थापनालाई प्राथमिकतामा राख्न आवश्यक भएको बताउनुभयो । छिमेकी राष्ट्रसँगको व्यापार कुल व्यापारको दुई तिहाइ रहेकाले यसमा सुधार गर्नका लागि व्यापार नीति, लगानी नीति, आप्रवास नीतिजस्ता सबै नीतिहरूलाई परिवर्तन गर्नुपर्ने उहाँको राय थियो ।

असमानताका विभिन्न स्वरूपमा रहेका आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिकजस्ता सबै क्षेत्रहरूलाई सम्बोधन हुनेगरी र यसैसँग सम्बन्धित नीतिहरुलाई पनि परिमार्जन गरिदै लैजानुपर्नेमा जोड दिँदै उहाँले श्रम बजारको लाभ सबै नेपालीले लिन नपाएकाले देशमा सिर्जना भएको श्रमको अवसर नेपालीले नै पाउने सुनिश्चिता गर्न आवश्यक सीप र ज्ञान आवश्यक रहेको स्पष्ट पार्नुभयो ।

त्यसैगरी जलवायु परिवर्तनको सन्दर्भमा हामीले गल्ती नगरेको तर गल्तीको सिकार भने भएकाले सिकार भयौं मात्र भनी अनुकूलन र यसबाट प्रभाव न्यूनीकरण गर्ने वातावरण नबनाई बस्न नहुने र जलवायु परिवर्तनसँग सम्बन्धित क्रियाकलापहरू हाम्रो आर्थिक सामाजिक जीवनलाई अनुकूलन गर्नेतर्फ पनि ध्यान दिनुपर्ने बताउनुभयो । यसतर्फ गर्न सकिने केही उदाहरण दिँदै उहाँले हामीले अपनाएका कृषि प्रविधि, खपत भएका उर्जा, उत्पादन प्रणालीमा रासायनिक मलको प्रयोगजस्ता विषयलाई पनि ध्यानमा राखेर अघि बढ्ने हो भने मात्रै जलवायु परिवर्तनमा गरिने छलफल वा कार्यलाई न्याय हुने र सामाजिक आर्थिक नीतिलाई सोहीअनुसार नै परिमार्जन गर्नुपर्ने उहाँको राय थियो ।

नेपाली अर्थतन्त्र र समाजको अन्तर्राष्ट्रिय आबद्धताका कारण नेपाल पनि वैश्विक अर्थतन्त्रको अंश भएकाले नेपालले पनि विश्वव्यापीकरणलाई आत्मसात् गरिसकेको नयाँ पुस्ता सामजिक रूपमा

जिम्मेवार बनाउनलाई हाम्रा शिक्षा नीतिमा कहाँनेर परिवर्तन गर्नुपर्छ भन्नेजस्ता विषयमा गरिने छलफलहरूले पनि उत्तिकै महत्त्व राख्ने बताउनुभयो ।

नीतिहरूको पुनर्लेखन, पुनर्विचार र पुनःअभिमुखीकरण जे भने पनि हिजोको भएको जनसङ्ख्या नीति, आप्रवासी नीति या जनसाङ्ख्यिकीसम्बन्धी धारणा कि अब babyboom को अवस्थाबाट हामी aging population को चरणतर्फ जाने हुनाले हामीले यसलाई पनि एउटा अध्ययन र छलफलको विषय बनाउनुपर्नेमा उहाँको जोड थियो । नेपालका सामाजिक संरक्षणसम्बन्धी नीतिहरू असाध्यै राम्रा रहेका भन्दै उहाँले यसलाई दिगो र सर्वव्यापी बनाउनु आजको नीति विषय हो भन्नुभयो । मौलिक हकमा आवासको हकदेखि सबै हकको व्यवस्था रहेकामा यसलाई कार्यान्वयनमा ल्याई पूर्णता दिनु अझै चुनौती नै रहेको बताउनुभयो ।

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानसँगको सहकार्यमा यी यावत् विषयमा थप छलफल गरी अबका नीति विषयहरूमा थप छलफल अघि बढाउने प्रतिबद्दतासहित कार्यक्रममा आमन्त्रण र आफ्नो धारणा राख्ने मौका प्रदान गरेकामा नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानप्रति आभार प्रकट गर्दै उहाँले आफ्नो मन्तव्य अन्त्य गर्नुभएको थियो ।

७. विशिष्ट अतिथिहरूको मन्तव्य

कार्यक्रममा विशिष्ट अतिथिको रूपमा संघीय संसद्का विभिन्न समितिका माननीय सभापतिहरूको उपस्थिति रहेको थियो । उहाँहरूले दिनुभएको मन्तव्यको सम्पादित अंश तल दिइएको छ ।

दीपक बहादुर सिंह, माननीय सभापति, पूर्वाधार विकास समिति, प्रतिनिधि सभा

यस कार्यक्रमका सभापतिज्यू, विभिन्न समितिका सभापतिज्यूहरू, माननीयज्यूहरू, यस समारोहका उपस्थित विद्वानहरू, मान्यजनहरू र संवैधानिक अङ्गका प्रमुखज्यूहरू ।

मभन्दा पहिला बोल्ने मेरा आदरणीयजनहरूले धेरै कुरा गरिसक्नुभएको छ । म सर्वप्रथम नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानको छैटौँ वार्षिक समारोहको सफलताको शुभकामना दिन चाहन्छु । वास्तवमा कुनै पनि देशले गति लिने हो भने त्यो देशको नियम कानुन नीति देश सुहाउँदो हुनुपर्छ । जब त्यो हुन सक्दैन तब त्यो देशले कहिले पनि विकासमा फड्को मार्न सक्दैन । खालि नीति मात्र राम्रो भएर हुँदैन, त्यसलाई कार्यान्वयन गर्ने व्यक्तिहरू पनि सक्षम हुनुपर्छ । हाम्रा युवा शक्तिहरू १२ कक्षा अध्ययनपछि खाडी मुलुक र भारततिर पलायन भइराखेका छन् । त्योभन्दा धेरै पढ्ने युवाहरू युरोप, जापान, अमेरिकातिर पलायन भइराखेका छन् ।

त्यसलाई रोक्ने नीति ल्याउनुपर्छ तब मात्र समृद्ध नेपाल सुखी नेपाली बनाउन सक्छौँ । शिक्षा क्षेत्र लगायत अन्य क्षेत्रमा हिजोका दिनमा विदेशी शिक्षकले पनि नेपालका विभिन्न टोलटोलमा गएर

पढाएको मैले देखेको थिएँ। ग्रयाजुएसन गरिसकेपछि अनिवार्य गाउँ-गाउँमा एक वर्ष गएर पढाउनुपर्थ्यो। जब युवाले ग्रयाजुएसन गरिसकेपछि एक वर्ष देशको गाउँपालिका र नगरपालिकामा पढाउनुपर्छ तब उसले देश चिन्छ भने गाउँ, पहाड र हिमाली भेगका गरिबका छोराछोरीले राम्रो शिक्षा पाउन सक्छन्।

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानको ज्यादै महत्त्वपूर्ण भूमिका छ। अब यहाँहरूले यस्तो नीति बनाउनुपर्छ जुन देशको माटोलाई मिल्ने हुनुपर्छ। भएका कलकारखानाहरु उद्योगहरू दिनप्रतिदिन बन्द हुँदै गएका छन्। म तपाईंहरूको अगाडि यो भन्न चाहन्छु कि हिजोका दिनमा भएका राम्रा कुरालाई उदाहरणको रूपमा हेर्दा हामी सानो हुन्नौं। आज प्रदेशको अवस्था, मन्त्रिमण्डलहरू बारम्बार फेरबदल हुने अवस्था र अन्य गलत विषयमा योजना आयोग, नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान र सबै विद्वान मित्रहरूले पनि सोच्ने अवस्था आएको छ। ढिला नगरौं, बेलैमा बुद्धि पुऱ्याउन सकेमा देश र जनताको भलो हुन्छ। राष्ट्र बाँच्यो भने पार्टी बाँच्छ, जनता बाँच्छन्; राष्ट्र बाँचेन भने त्यहाँको जतिसुकै राम्रो नीति भएपनि काम लाग्दैन। त्यसकारण, म यहाँहरूलाई शुभकामना दिँदै र यहाँहरूको आगामी दिन राम्रो होस् भन्ने शुभकामना दिँदै बिदा हुन्छु, धन्यवाद।

कुसुमदेवी थापा, माननीय सभापति, कृषि, सहकारी तथा प्राकृतिक स्रोत समिति, प्रतिनिधि सभा

यस कार्यक्रमको अध्यक्षता गरिरहनुभएका अध्यक्षज्यू, संसदीय समितिका सभापतिज्यूहरू, विशेष अतिथिज्यूहरू, नेपाल सरकारका विशिष्ट कर्मचारीज्यूहरू र मान्यजनहरू।

सर्वप्रथम त म नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानलाई छैटौं वार्षिक उत्सवको शुभकामना दिन चाहन्छु। म कृषि सहकारी तथा प्राकृतिक स्रोतको बारेमा बोल्न चाहन्छु। हाल हामी नीतिगत रूपमा पछाडि परेका हौं वा अनुदानमा गएर हो, नेपाललाई कृषिप्रधान देश भनिए तापनि नेपाल सरकारको तथ्याङ्क अनुसार अहिले १० लाख ३० हजार हेक्टर जमिन बाँझो छ। मलाई लाग्छ, बाँझो जमिनलाई उपयोग गर्ने नीति निर्माण गर्ने आजको आवश्यकता हो। अन्य देशमा ३ देखि ५ प्रतिशत जनसङ्ख्या कृषिमा सहभागी हुन्छन् र पनि खाद्यान्न निर्यात गर्न सफल हुन्छन्। नेपालमा ६२ प्रतिशत जनसङ्ख्या कृषिमा आधारित हुँदा पनि नेपालमा कृषिमा आत्मनिर्भर बन्न नसकेको कारण हामी कति पक्कै पनि कहीं न कतै नीतिगत रुपमा चुकेका हौं जस्तो लाग्छ। नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानले नीति बनाउन अहम् भूमिका खेलोस्। कृषि सहकारी र प्राकृतिक स्रोत समितिसँग पनि छलफल गरी नीति बनाउने विषयमा सबै सहभागी निरन्तर रूपमा छलफलमा रहने प्रतिबद्धता पनि व्यक्त गर्दछु।

अर्को कुरा, नेपाल युवाहीन जस्तो बनेको छ। कृषिमा हामी निर्वाहमुखी मात्र भएका छौं। जबसम्म व्यवसायिक कृषिलाई विकास गर्न सक्दैनौं तबसम्म देश विकास हुन सक्छ जस्तो लाग्दैन। मलाई कृषिको आधुनिकीकरण, प्राविधिको उपयोग र कृषिलाई प्रविधिसँग जोड्न सक्ने नीति ल्यायौं भने मात्र युवाहरुलाई देशभित्र नै रोकेर रोजगारी बढाउन सकिन्छ जस्तो मलाई लाग्छ। यो नीति बनाउन यस

संस्थाले पक्कै पनि सहयोग गर्नेछ भन्ने मैले विश्वास लिएको छु । अर्को कुरा, जलवायु परिवर्तनमा हाम्रो देशले पनि केही न केही नीतिगत सुधार गर्नुपर्ने र नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानले वैज्ञानिक रूपमा अनुसन्धान गर्नुपर्छ भन्दै आफ्नो शुभकामना मन्तव्य टुङ्ग्याउन चाहन्छु । धन्यवाद ।

विमला सुवेदी, माननीय सभापति, कानुन, न्याय तथा मानव अधिकार समिति, प्रतिनिधि सभा

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानको छैटौँ वार्षिक उत्सव समारोहका सभाध्यक्ष डा. लेखनाथ शर्माज्यू, यस कार्यक्रममा प्रमुख अतिथिको रुपमा रहनुभएका सम्माननीय सभामुख श्री देवराज घिमिरेज्यू, यस कार्यक्रममा विशेष अतिथिका रूपमा प्रस्तुत हुनुभएका महानुभावहरू, राष्ट्रिय सभा र प्रतिनिधि सभाका समितिका सभापतिज्यूहरू, मञ्चमा उपस्थित विशिष्ट व्यक्तित्वहरू, संवैधानिक आयोगका प्रमुखज्यूहरू, यस कार्यक्रममा सहभागी भइराख्नुभएका सम्पूर्ण बौद्धिक व्यक्तित्वज्यूहरू, नेपाल सरकारका कर्मचारी साथीहरू, पत्रकार साथीहरू र नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानमा रही निरन्तर रूपमा अनुसन्धानमा लागिरहनुभएका तपाईं सम्पूर्ण महानुभावहरूलाई समिति र मेरो व्यक्तिगत तर्फबाट हार्दिक नमस्कार व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानको छैटौँ वार्षिक उत्सव समारोहमा कानुन, न्याय तथा मानव अधिकार समितिलाई निमन्त्रणा गरी शुभकामना दिने अवसर प्रदान गर्नुभएकोमा प्रतिष्ठानलाई म हार्दिक आभार प्रकट गर्न चाहन्छु । नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानको उत्तरोत्तर प्रगतिको कामना गर्न चाहन्छु । यसको छैटौँ वार्षिक उत्सवसम्म ल्याइपुऱ्याउनका लागि महत्त्वपूर्ण योगदान गर्नुभएका यसका पदाधिकारीज्यूहरू र सबैलाई हार्दिक आभार र बधाई ज्ञापन गर्न चाहन्छु । आगामी दिनमा नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानको नेपालमा निकै महत्त्वपूर्ण भूमिका रहने छ ।

अहिले नीति अनुसन्धानको सन्दर्भमा र हामीले गरेका भोगाइका आधारमा भन्नुपर्दा मौजुदा नीतिहरूको पुनर्विचार गरी तिनीहरूलाई नेपालको माटो सुहाउँदो, संस्कृति सुहाउँदो बनाई कृषिदेखि शिक्षा, स्वास्थ्य लगायतका हरेक क्षेत्रमा हालका हाम्रा नीतिहरूले कति मेल खाइरहेका छन् र त्यसको कति परिणाम ल्याउन सकिराखेको छ भन्ने कुरा पनि कानुन न्याय तथा मानव अधिकार समितिको हैसियतले मैले व्यक्त गर्नुपर्छ । कतिपय कानुन वा नीतिहरू अड्किएको कुरा पनि महत्त्वपूर्ण विषय हो भन्ने मलाई लाग्छ । त्यसकारण, हामीले बनाएका नीतिहरूको पनि अडिट आवश्यक छ भन्ने विषय राख्न चाहन्छु । साथै, आगामी दिनमा हामीले यस देशको समृद्धिको निमित्त बनाउनुपर्ने नीतिहरू यहाँको माटो, जनभावना र त्यसपछि आवश्यकताको सवालमा भए-नभएको वा त्यसको परिणामले प्रमाणित गर्न सके-नसकेको सन्दर्भलाई जोड्नुपर्ने मलाई लाग्छ ।

हामी नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानको सहयोग निरन्तर लिन लागिरहने छौँ र यहाँहरूबाट सहयोग प्राप्त हुनेछ भन्ने विश्वाससहित ६ वर्षको आफ्नो अवधि जसरी सफल भूमिका निर्वाह गर्दै आउनुभएको छ

आगामी दिनमा पनि अनुसन्धानको क्षेत्रमा र नीति निर्माणको क्षेत्रमा महत्त्वपूर्ण भूमिका खेलिरहन सक्नुहोस् भन्ने शुभकामना दिँदै मेरो भनाइ यही टुङ्ग्याउँछु । धन्यवाद ।

मायाप्रसाद शर्मा, माननीय सभापति, सार्वजनिक नीति तथा प्रत्यायोजित विधायन समिति, राष्ट्रिय सभा

यस कार्यक्रमका अध्यक्ष, कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि सम्माननीय सभामुख, प्रतिनिधि सभाका समितिका माननीय सभापतिज्यूहरू, उपस्थित सम्पूर्ण विज्ञ महानुभावहरू सबैमा अभिवादन व्यक्त गर्न चाहन्छु । यो छैटौँ वार्षिक उत्सव भव्य भएको छ । यसको उन्नति प्रगति होस् । कर्मचारी साथीहरू र विज्ञहरू जो-जो सम्मानित हुनुभएको छ उहाँहरूलाई म धेरै-धेरै बधाई दिन चाहन्छु । पुस्तकहरू विमोचन भएका छन् । हामीले जान्नै पर्ने, बुझ्नै पर्ने कुराहरू बुझ्न पाएका छौं । प्रतिष्ठानका प्रकाशनहरू लेख्नुहुने, विमोचन गर्नुहुने र हामी सबैलाई पढ्न प्रेरित गर्नुहुने सबैलाई म धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

सार्वजनिक नीति हाम्रो विषयगत समितिसँग पर्छ । हामीले बारम्बार नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानलाई बोलाएर छलफल गरेका छौं । औपचारिक वा अनौपचारिक रूपमा हामीले छलफललाई निरन्तरता दिने वाचा गर्न चाहन्छु । प्रत्यायोजित विधायन यसै समितिभित्र पर्छ । यसले हामीलाई गहिरो सहयोग गरेको छ । हामी कृतज्ञता व्यक्त गर्न चाहन्छौँ र निरन्तरताको माग पनि गर्न चाहन्छौँ ।

हाम्रो व्यवस्था परिवर्तन भएको छ त्यसैले परिवर्तन अनुसारको नीति परिवर्तन गर्न एकदमै जरुरी छ । त्यसो हुन नसकेमा परिवर्तन र नीतिबिचको तालमेल मिलेन भने समस्या उत्पन्न हुन्छन् र निराशा पैदा हुन्छ, स्थिति अराजकतातिर जान्छ । त्यसैले, यसबारे अलि बढी ध्यान दिनुपर्छ ।

हामीले १ सय ४१ वटा नीतिका बारेमा हाम्रो समितिमा छलफल चलाइराखेका छौँ र अन्य विभिन्न विषयहरुमा हामीले छलफल चलाएर सार्वजनिक नीतिको विषयलाई अलि गहिरो ढङ्गले अध्ययन गर्ने र त्यसमा कानुन अनुसार सहायक कानुन बनेका छन् कि छैनन्, त्यो नीतिसँग मेल खाने छन् कि छैनन् भनेर अध्ययन गरिराखेका छौं । यसकारणले पनि नीति नयाँ ढङ्गले बनाउने कुरामा पनि विशेष ढङ्गले काम गर्नुपर्दछ । यो कार्यक्रम भव्यतापूर्वक सम्पन्न भएको छ । फेरि पनि हार्दिक बधाई तथा शुभकामना व्यक्त गर्दै मेरो भनाइ यहीँ टुङ्ग्याउँछु, धन्यवाद ।

८. प्रमुख अतिथिको मन्तव्य

प्रतिष्ठान वार्षिकोत्सव कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि प्रतिनिधि सभाका **सम्माननीय सभामुख श्री देवराज घिमिरे** रहनुभएको थियो । उहाँले दिनुभएको शुभकामना मन्तव्यलाई यहाँ प्रस्तुत गरिएको छ ।

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानको छैटौं वार्षिक उत्सव समारोहका अध्यक्ष तथा प्रतिष्ठानका कार्यकारी अध्यक्षज्यू, संसदीय समितिका माननीय सभापतिज्यूहरू, संवैधानिक आयोगका प्रमुख तथा

पदाधिकारिज्यूहरू, मञ्चमा आसीन प्रधानमन्त्रीका आर्थिक तथा विकास सल्लाहकारज्यू लगायत मञ्चमा आसीन मित्रहरू र नेपाल सरकारका उच्च सरकारी अधिकारीहरू, प्राज्ञिक तथा विद्वत्वर्ग, सञ्चारकर्मी एवम् उपस्थित सम्पूर्ण साथीहरू ।

आज देश निर्माण गर्ने सन्दर्भमा सरकारले नीति निर्माण गर्नलाई सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले स्थापित नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानको छैटौं वार्षिक उत्सवमा हामी उपस्थित हुन आएका छौं । यस समारोहमा यहाँहरूसँग अलि बसेर सबै विचारहरू सुन्नलाई मेरो प्रयत्नको बाबजुद पनि समयको अभाव रह्यो । त्यसैले म शुभकामनाका केही कुराहरू राखेर यहाँहरूबाट बिदा हुने अग्रिम जानकारी गराउँदै म आफ्ना कुराहरू राख्न चाहन्छु ।

म नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानको छैटौं वार्षिक उत्सवको अवसरमा बधाई तथा शुभकामना व्यक्त गर्न चाहन्छु । गरिमामय यस समारोहमा प्रतिष्ठानलाई आजको अवस्थासम्म ल्याउन योगदान गर्नुहुने हालसम्मका सबै पदाधिकारीहरू तथा कर्मचारी साथीहरूलाई बधाई ज्ञापन गर्न चाहन्छु । छैटौं वार्षिक उत्सवको अवसरमा सम्मानित हुने र पुरस्कृत हुने कर्मचारी साथीहरू र संस्थाप्रति समेत म बधाई ज्ञापन गर्दछु । साथै, गरिमामय समारोहमा प्रमुख अतिथिको रूपमा निमन्त्रणा गरेर साक्षात्कार हुने अवसर दिनुभएकामा प्रतिष्ठान परिवारलाई म धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

यो संस्था नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान गठन आदेश २०७५ अनुरूप स्थापना भएको विशेषज्ञ समूह (think tank) को रूपमा रहेको छ । यस प्रतिष्ठानले यसको गठन आदेशको दफा ६ मार्फत बृहत् कार्यादेश र कार्यक्षेत्र प्राप्त गरेको छ । प्रतिष्ठानले आफ्ना अध्ययनका मुद्दा र विषयवस्तुहरूका लागि संविधानको धारा ५१ लाई आत्मसात् गरेको छ भने विभिन्न नीतिका सम्बन्धमा अध्ययन र अनुसन्धान गर्ने, मुलुकले कुनै खास विषयमा अपनाउनुपर्ने दीर्घकालीन, अल्पकालीन वा तत्कालीन नीति तथा सञ्चालन गर्नुपर्ने योजना कार्यक्रम तथा अनुसन्धान गर्ने, नेपालको सामरिक मामिला, अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध, कूटनीति तथा परराष्ट्र नीतिको अध्ययन तथा अनुसन्धान गरी त्यसमा अपनाउनुपर्ने उपायका बारेमा नेपाल सरकारलाई नीतिगत सुझाव दिने कार्य पनि गर्दै आइरहेको छ ।

यसका अलावा, यस प्रतिष्ठानले मुलुकका आर्थिक उन्नति, सामाजिक न्याय, पारदर्शिता वा सुशासन कायम गर्न अपनाउनुपर्ने नीति र उपायका सम्बन्धमा नेपाल सरकारलाई सुझाव दिने कार्यादेश पाएको छ । निजामती वा सार्वजनिक सेवालाई थप प्रभावकारी बनाउन र सरकारको अनुरोधमा सम्बन्धित मन्त्रालयसँग समन्वय गरी कुनै खास विषयमा अपनाउनुपर्ने नीतिको मस्यौदा गरी कारबाहीको लागि सम्बन्धित मन्त्रालयमा पठाउने प्रतिष्ठानको थप जिम्मेवारी रहेको छ ।

सार्वजनिक नीतिहरूको समीक्षा गरी प्रभावकारी नदेखिएका नीतिहरूको सुधारका लागि वा नयाँ नीति तर्जुमाका लागि आवश्यक प्रमाणहरू जुटाउने कार्य गर्न गठन भएको प्रतिष्ठानले गर्ने अनुसन्धान अन्य अनुसन्धानहरूभन्दा भिन्न छन्। प्रतिष्ठानका अनुसन्धानले राष्ट्रको नीति परिवर्तन र नवप्रवर्तनमा योगदान गर्ने मैले विश्वास लिएको छु। प्रतिष्ठानको आवश्यकता र औचित्यका बारे भएको तीव्र बहसकाबिच संस्था गठन भएको बारे म जानकार छु। ६ वर्षको अवधिमा भएका काम र अनुभवका आधारमा अब संस्थाले नतिजामुखी हुन जरुरी भएको छ। प्रतिष्ठानले समृद्ध नेपाल र सुखी नेपालीको राष्ट्रिय आकाङ्क्षालाई सघाउने खालका अनुसन्धान गरी नीतिगत सुझाव दिनु पर्दछ।

सरकारको लक्ष्य र विकाससँग जोडिएका मन्त्रालयहरू र विश्वविद्यालयहरूसँग संयोजन गरी अनुसन्धानमा क्रियाशील हुन आव्हान गर्दछु। तपाइँहरूले दिने सुझाव र नीति तर्जुमा गहन अध्ययन, प्रमाण र तथ्यका आधारमा हुनुपर्दछ। अनुसन्धानमा विषयविज्ञहरूको साथै प्रविधिको प्रयोगमा ध्यान दिन सुझाव पनि राख्न चाहन्छु। सङ्घीयताको नौलो अभ्यास गरिरहेको हाम्रो मुलुकमा प्रमाण र तथ्यका आधारमा नीति बनाउन जरुरी हुन्छ। सङ्घीयताबारे भएका बहस पनि केवल भावनामा होइन तथ्यका आधारमा हुनुपर्दछ भन्ने मलाई लाग्दछ। त्यसमा तपाइँहरूको अध्ययन अनुसन्धान र सुझाव अहिले मुलुकले माग गरिरहेको अवस्था छ।

नीति कुनै एक सरकारका लागि मात्र होइन सिङ्गो राष्ट्रको लागि हुनुपर्दछ। एउटा सरकारले बनाएको नीति अर्को सरकार आउने वित्तिकै तोडिने हाम्रो परम्परा सुखद रहेको छैन। यसतर्फ पनि हाम्रो ध्यान जान जरुरी रहेको छ। संसदले बनाउने कानुनको मस्यौदा बनाउँदा समेत प्रतिष्ठानको सहभागिता र सहकारी अपरिहार्य छ। सङ्घीय संसद सचिवालयले प्रतिष्ठानसँग सहकार्य गर्न प्रारम्भ गरिरहेको छ। आगामी दिनमा पनि मुलुकको कानुन निर्माण गर्ने संसद र नीति निर्माणका सुझाव दिने प्रतिष्ठानकाबिच हातेमालो हुनु अनिवार्य छ र त्यो हुने नै छ।

मुलुकको नीति बनाउन सहयोग गर्ने महत्त्वपूर्ण र गहन कार्यक्षेत्र भएको प्रतिष्ठानलाई सरकारले आर्थिक बोझको रूपमा लिनु हुँदैन। बरु, सङ्घीयताको सबलीकरण, आर्थिक सशक्तिकरण, कृषि, व्यापार तथा लगानी, वैदेशिक नीति, पर्यटन नीति, वातावरण, स्वास्थ्य, शिक्षा र सामाजिक क्षेत्रको नीति निर्माणमा योगदान लिन प्रेरित गर्नुपर्दछ।

प्रतिष्ठानको छैटौँ वार्षिक उत्सवले विगतका वर्षहरूको सफलता र आगामी दिनहरूको योजनाको बारेमा समीक्षा गर्ने अवसर प्रदान गरेको महसुस गरेको छु। यस विशेष दिनमा प्रतिष्ठानका अनुसन्धानकर्ताहरू, प्राज्ञहरू र सम्पूर्ण सदस्यहरूले संस्थालाई जुन उच्च स्थानमा पुऱ्याउन योगदान गर्नुभएको छ त्यसका लागि म तपाईहरूलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु।

अन्त्यमा, नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानलाई यसको उत्कृष्ट कार्यहरूको लागि बधाई दिन चाहन्छु र नीति निर्माण गर्ने यस प्रतिष्ठानकै नीति नभएको एउटा बिडम्बनापूर्ण वर्तमान परिस्थितिमा संसदमा यथाशक्य छिटो यसको विधेयक प्रस्तुत गर्ने प्रकियामा सम्भवतः प्रतिष्ठान लागेकै छ। त्यस एउटा

जिम्मेवारीमा रहेको नाताले छिटोभन्दा छिटो यो विधेयक माथि छलफल गरेर यसको नीति बनाउने त्यो नीतिभित्र बसेर देशका विभिन्न क्षेत्रका नीतिहरू निर्माण गर्ने कुरामा योगदान पुग्न सकोस् भन्ने हार्दिक शुभकामनासहित मेरो भनाइ अन्त्य गर्दछु । धन्यवाद ।

९. कार्यक्रमको समापन

कार्यक्रमको अन्त्यमा कार्यक्रममा उपस्थित प्रमुख अतिथि, अतिथिहरू, सम्पूर्ण विशिष्ट महानुभावहरू, तथा सम्पूर्ण नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानका कर्मचारीहरूलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्दै नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानका **कार्यकारी अध्यक्ष प्रा. डा. लेखनाथ शर्मा**ले समारोहको समापन गर्नुभएको थियो । कार्यकारी अध्यक्ष तथा समारोहका अध्यक्षले प्रस्तुत गर्नुभएको समापन मन्तव्यको सम्पादित अंश तल प्रस्तुत छ ।

कार्यक्रममा सहभागी भएर समय दिनुहुने सम्पूर्ण महानुभावहरूलाई हार्दिक धन्यवाद र आभार व्यक्त गर्दछु । अति व्यस्तताका बावजुद पनि प्रतिनिधि सभा र राष्ट्रिय सभाका विभिन्न संसदीय समितिका सभापतिज्यूहरूको समयका लागि आभार प्रकट गर्दछु । आज हामीले दुईवटा नीति वक्तव्य सुनेका छौं, जसले हाम्रो वर्तमान अवस्था र नीति र दृष्टिकोणको पुन: संरचना (re–engineering) वा पुन:अभिमुखीकरण (re–orientation) निर्धारणका बारेमा महत्त्वपूर्ण दृष्टिकोण प्रस्तुत गरेको छ। यसमा हामीसँग भएका वक्तालाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

मुख्यत: नीति अनुसन्धान भनेको बृहत् अध्ययनको प्रक्रिया हो र यस कार्यका लागि सबैको सहभागिता अनिवार्य छ । यहाँ उपस्थित सबैजना नीति अनुसन्धान र अध्ययनका लागि उपयुक्त व्यक्तिहरू हुनुहुन्छ । आगामी दिनहरूमा नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानले नेपालमा रहेका नीति र नयाँ नीति निर्माणमा सहकार्य गर्ने कार्यमा यहाँहरूको सहयोग र समर्थनले यस कार्यमा महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्नेछ । तसर्थ, यहाँहरूको निरन्तर सहयोगको अपेक्षा गर्दै यो कार्यक्रम समापन गर्न चाहन्छु । फेरि एकपटक सम्पूर्ण उपस्थित महानुभावहरूलाई हार्दिक धन्यवाद !

१०. अनुसूची

१०.१ वार्षिक उत्सव तस्विरमा

अतिथिहरूलाई कार्यक्रममा स्वागत् गरिँदै

कार्यक्रममा उपस्थिति जनाउँदै र प्रतिष्ठानका प्रकाशनहरू नियाल्दै अतिथिहरू

अतिथिहरू कार्यक्रममा सहभागी हुँदै

कार्यक्रमपश्चात् लिइएका सामूहिक तस्बिरहरू

ALICE
RECEPTIONS

वार्षिकोत्सव
समारोह
२०८१
THINK
TANK
PRI DAY
2024

१०.२ कार्यक्रम तालिका

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान
Policy Research Institute

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान, नारायणहिटी, काठमाडौं
छैटौं वार्षिकोत्सव कार्यक्रम, २०८१ असोज १०

स्थान : एलिस रिसेप्सन, गैरीधारा (बालुवाटार), काठमाडौं

समय : बिहान ११:०० बजेदेखि

संक्षिप्त कार्यसूचि (प्रस्तावित)

क्र.स.	कार्यक्रम		समय	
			देखि	सम्म
१	अतिथिहरूको आगमन र उपस्थिति	नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान	१०:३०	-
२	आसन ग्रहण		११:०५	११:२०
	समारोहको अध्यक्ष	प्रा. डा. लेखनाथ शर्मा कार्यकारी अध्यक्ष, नी.अ.प्र.		
	प्रमुख अतिथि	सम्माननीय सभामुख श्री देवराज घिमिरे, प्रतिनिधि सभा		
	विशिष्ट अतिथिहरू	आमन्त्रित विशिष्ट अतिथिहरू		
	अतिथिहरू	समारोहमा सहभागी सम्पूर्ण अतिथिहरू		
३	राष्ट्रिय गान	समारोहमा सहभागी सम्पूर्ण महानुभावहरू	११:२०	११:२५
४	पानसमा दीप प्रज्वलन सहित कार्यक्रमको औपचारिक उद्घाटन	प्रमुख अतिथि सम्माननीय श्री देवराज घिमिरे, सभामुख, प्रतिनिधि सभा	११:२५	११:३०
५	सम्माननीय प्रधानमन्त्री श्री केपी शर्मा ओलीज्यूको सन्देश वाचन	डा. खगनाथ अधिकारी, नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान	११:३०	११:३५
६	स्वागत मन्तब्य र वार्षिक कार्य प्रगतिको संक्षिप्त प्रस्तुतीकरण	प्रा. डा. लेखनाथ शर्मा कार्यकारी अध्यक्ष, नी.अ.प्र.	११:३५	११:५०
७	प्रतिष्ठानका अनुसन्धान प्रकाशनहरूको विमोचन/ लोकार्पण/सार्वजनिकीकरण	प्रमुख अतिथि र विशिष्ट अतिथिहरू	११:५०	११:५५
८	प्रतिष्ठानको वार्षिक प्रतिवेदन नेपाल सरकार समक्ष पेश/हस्तान्तरण	प्रा. डा. लेखनाथ शर्मा कार्यकारी अध्यक्ष, नी.अ.प्र.	११:५५	१२:००
९	वर्ष कर्मचारी सम्मान		१२:००	१२:०५

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान
Policy Research Institute

क्र. स.	कार्यक्रम		समय	
			देखि	सम्म
	छनोट तथा सिफारिस समितिका तर्फबाट प्रक्रिया र परिणामबारे जानकारी	श्री लक्ष्मण प्रसाद भट्टराई, कार्यालय प्रबन्धक		
	वर्ष कर्मचारी सम्मान प्रदान	प्रमुख अतिथि र विशिष्ट अतिथिहरू		
१०	नीति सम्मान		१२:०५	१२:४०
	सिफारिस समितिका तर्फबाट छनोट प्रक्रिया र सम्मानित संस्थाबारे जानकारी	प्रा. डा. मन प्रसाद वाग्ले		
	नीति सम्मान प्रदान	प्रमुख अतिथि र विशिष्ट अतिथिहरू		
	सम्मानित संस्थाका तर्फबाट संक्षिप्त मन्तव्य	सम्बन्धित संस्था प्रमुख/प्रतिनिधि		
११	**मुख्य वक्ताको मन्तव्य :** नेपालको दिगो आर्थिक तथा सामाजिक विकासका लागि प्रमाणमा आधारित र सूचनामूलक नीति निर्माणको आवश्यकता : अनुभव र अभ्यास	प्रा. डा. सुरेशराज शर्मा पूर्व उपकुलपति, काठमाडौं विश्वविद्यालय तथा सल्लाहकार, नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान	१२:४०	१:१०
१२	**मुख्य वक्ताको मन्तव्य :** समृद्ध नेपाल निर्माणका लागि नेपालको सामाजिक-आर्थिक नीतिहरूको पुनः इञ्जिनियरिङ	डा. युवराज खतिवडा, सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूको आर्थिक तथा विकास सल्लाहकार	१:१०	१:४०
१३	विशिष्ट अतिथिज्यूहरूको शुभकामना मन्तव्य	आमन्त्रित विशिष्ट अतिथिहरू	१:४०	२:२०
१४	प्रमुख अतिथिज्यूको मन्तव्य	सम्माननीय सभामुख श्री देवराज घिमिरे, प्रतिनिधि सभा	२:२०	२:५०
१५	कृतज्ञता ज्ञापन सहित समारोहको समापन	प्रा. डा. लेखनाथ शर्मा कार्यकारी अध्यक्ष, नी.अ.प्र.	२:५०	२:५५
१६	सामुहिक फोटोग्राफी र जलपान	समारोहमा सहभागी सम्पूर्ण महानुभावहरू	२:५५	-

*****

१०.३ वार्षिक उत्सव समारोहमा अतिथिहरूको उपस्थिति

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान
Policy Research Institute

नारायणहिटी, काठमाडौँ

आज मिति २०८१/०६/१० का दिन नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानका कार्यकारी अध्यक्ष प्रा.डा.लेखनाथ शर्माको अध्यक्षतामा एलिस रिसेप्सन (Alice Reception) गैरीधारा, बालुवाटार, काठमाडौंमा आयोजित प्रतिष्ठानको छैटौं स्थापना दिवस कार्यक्रम निम्नानुसारको उपस्थितिमा सम्पन्न गरियो ।

सहभागीहरूको उपस्थिति

सि.नं.	नाम	कार्यालय/निकाय/संस्था	पद	सम्पर्क नं.	इमेल	हस्ताक्षर
1	तीर्थ राज ढकाल	-	-	[redacted]	[redacted]	[redacted]
2	उत्सव बाग्ले	न्यूज एजेन्सी नेपाल	C.P	[redacted]	[redacted]	[redacted]
3	विनित चौधरी	"	"	[redacted]	[redacted]	[redacted]
४	धर्मेन्द्र प्र. लेखक	CCDS	PS.	[redacted]	[redacted]	[redacted]
५	राजेश गौतम	NPC	JS	[redacted]	[redacted]	[redacted]

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान
Policy Research Institute

सि.नं.	नाम	कार्यालय/निकाय/संस्था	पद	सम्पर्क नं.	इमेल	हस्ताक्षर
६	Aslesh Shrestha	Policy Entrepreneurs Inc.	Researcher (Economics)	[redacted]	[redacted]	[redacted]
७	Naresh Shrestha	ISSR		[redacted]	[redacted]	[redacted]
८	Khagendra Prasai	Dean, NOU	Dean	[redacted]	[redacted]	[redacted]
९	Dr. Jagadish C. Pokhrel	Former VC/NPC	Former VC	[redacted]	[redacted]	[redacted]
१०	Suresh Raj Sharma	Kathmandu University	Founding VC	[redacted]	[redacted]	[redacted]
११	Santosh Thapa	NID	–	[redacted]	[redacted]	[redacted]
१२	Kushum Shakya	TU	Visiting Dean	[redacted]	[redacted]	[redacted]
१३	Dr. Rajan Parajuli	NREN	Executive Director	[redacted]	[redacted]	[redacted]
१४	Nara B. Thapa			[redacted]	[redacted]	[redacted]
१५	Shoba Walter Sapkot	T.U.	Lecturer	[redacted]	[redacted]	[redacted]
१६	Indu Tuladhar	HIDR	Advocate	[redacted]	[redacted]	[redacted]

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान
Policy Research Institute

सि.नं.	नाम	कार्यालय/निकाय/संस्था	पद	सम्पर्क नं.	इमेल	हस्ताक्षर
१७	दिनेश भट्टराई		-	[illegible]	[illegible]	[illegible]
१८	Tejman Shrestha	Nepal Law Campus TU	As. Campus ch	[illegible]	[illegible]	[illegible]
१९	Dr. Bishnu R. Dawadi	DOE	A.J. Prof	[illegible]		[illegible]
२०	Ashmita Rijal			[illegible]		[illegible]
२१	प्र. नि. अजयजंग थापा	प्रहरी वृत्त कालिगाउ	प्र. नि.	[illegible]	—	
२२	प्र. मदन व. मल्ल	—॥—	प्र. वि. नि.	[illegible]	—	[illegible]
२३	रिता अधिकारी	MOWCSC	शा. अ.	[illegible]	[illegible]	[illegible]
२४						
२५						
२६	अर्जुन लालिया	सभामुख गार्ड	हे.			
२७	मन बहादुर तामाङ	संसद सचिवालय	हलुका सवारी चालक	[illegible]		[illegible]

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान
Policy Research Institute

नारायणहिटी, काठमाडौँ

आज मिति २०८१/०६/१० का दिन नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानका कार्यकारी अध्यक्ष प्रा.डा.लेखनाथ शर्माको अध्यक्षतामा एलिस रिसेप्सन (Alice Reception) गैरीधारा, बालुवाटार, काठमाडौँमा आयोजित प्रतिष्ठानको छैटौं स्थापना दिवस कार्यक्रम निम्नानुसारको उपस्थितिमा सम्पन्न गरियो ।

सहभागीहरूको उपस्थिति

	सि.नं.	नाम	कार्यालय/निकाय/संस्था	पद	सम्पर्क नं.	इमेल	हस्ताक्षर
२६	१.	कृष्ण पहारी	नेपाल विकास अनुसन्धान प्रतिष्ठान	अध्यक्ष	[illegible]	[illegible]	[illegible]
२६	2.	शंकर श्रेष्ठ	" (NDRI)	कार्यकारी निर्देशक	[illegible]	[illegible]	[illegible]
२८	3.	CA Manoj Gupta.	Hydro fuel Solutions.	Mg. Partner	[illegible]	[illegible]	[illegible]
२३	4.	Dr. C.M. Adhikari			[illegible]		[illegible]

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान
Policy Research Institute

सि.नं.	नाम	कार्यालय/निकाय/संस्था	पद	सम्पर्क नं.	इमेल	हस्ताक्षर
1	Dr. Raghu B. Bista	Department of Economics, PMC	Associate Professor	[illegible]	[illegible]	[illegible]
2.	Dr. Naya K. Joshi	World Bank	Economist	[illegible]	[illegible]	[illegible]
3.	Prof. Dr. Ram Hamyadu	RECAST, TU	Executive Director	[illegible]	[illegible]	[illegible]
4	Thaker Dhakal	UNICEF	Social Policy Specialist	[illegible]	[illegible]	[illegible]
5.	YUB RAJ PANDEY	- -	~~Spe.~~	[illegible]	[illegible]	[illegible]
6.	Pramod Chaudhary	LBCHS	Assistant Prof.	[illegible]	[illegible]	[illegible]
7.	Dr Sweta Koirala	NeDS	ED	[illegible]	[illegible]	[illegible]
8.	Prof. Dr. Prakash Ghimire	TU	Professor	[illegible]	[illegible]	[illegible]
9.	Jhalak Dawadi	media	Reporter	[illegible]	[illegible]	
१०	Siddhi Binod Adhikari	Researcher	—	[illegible]	[illegible]	
११	Ramesh Pd Badal	K.U		[illegible]	[illegible]	[illegible]

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान
Policy Research Institute

नारायाणहिटी, काठमाडौँ

आज मिति २०८१/०६/१० का दिन नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानका कार्यकारी अध्यक्ष प्रा.डा.लेखनाथ शर्माको अध्यक्षतामा एलिस रिसेप्सन (Alice Reception) गैरीधारा, बालुवाटार, काठमाडौंमा आयोजित प्रतिष्ठानको छैटौं स्थापना दिवस कार्यक्रम निम्नानुसारको उपस्थितिमा सम्पन्न गरियो ।

<u>सहभागीहरूको उपस्थिति</u>

सि.नं.	नाम	कार्यालय/निकाय/संस्था	पद	सम्पर्क नं.	इमेल	हस्ताक्षर
१	Mana P Wagly	KU	Professor	[redacted]	[redacted]	[redacted]
२	Naresh Raj Kharel	Madheshi Commission	Secretary	[redacted]	[redacted]	[redacted]
३	B.R. Subedi	Freelancer	Researcher	[redacted]	[redacted]	[redacted]
४	Indra Adhikari	PRI	Board Member	[redacted]	[redacted]	[redacted]
५	B.K. PRASAI	पूर्व कार्यकारी [illegible]	[illegible]	[redacted]	[redacted]	[redacted]

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान
Policy Research Institute

सि.नं.	नाम	कार्यालय/निकाय/संस्था	पद	सम्पर्क नं.	इमेल	हस्ताक्षर
१	डा. प्रकाश [illegible]	ने. [illegible]	[illegible]	[illegible]		[illegible]
२.	महेश [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]		[illegible]
३	[illegible]	IVET Nepal	Adviser	[illegible]		[illegible]
४	कृष्ण ज्ञवाली	पूर्व [illegible]	—	[illegible]		[illegible]
५.	हरि प्रसाद शर्मा	[illegible]	[illegible]	[illegible]		[illegible]
६	किशोर [illegible]	[illegible]	फोटो पत्रकार	[illegible]		[illegible]
७	चिरञ्जीवी भट्टराई	Independent	Consultant	[illegible]	[illegible]	[illegible]
८	प्रद्युम्न [illegible]	NTV	Cameraman	[illegible]		[illegible]
९	Dilli Raj Khanal	[illegible]	f. Chairman	[illegible]	[illegible]	[illegible]
१०	Deependra K. Joshi	AEC	CEO	[illegible]	[illegible]	[illegible]
११.	Sanju Dhakal	ISSR	Project Officer	[illegible]	[illegible]	[illegible]

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान
Policy Research Institute

सि.नं.	नाम	कार्यालय/निकाय/संस्था	पद	सम्पर्क नं.	इमेल	हस्ताक्षर
१२	Mohan Singh Sunar	Independent	Consultant	[illegible]	[illegible]	[illegible]
१३	Banti Khadka	Singhdarbar	P.S.O	[illegible]		[illegible]
१४	Diwas Raj Poudel	Kumarigal/YLA Nepal	President	[illegible]	[illegible]	[illegible]
१५	Ram Kumar Saphok	LMTC	Director U.S.	[illegible]	[illegible]	[illegible]
१६	Dr. Sampurba Mishra	MOHD	Add. Secretary	[illegible]	[illegible]	[illegible]
17	Dr. Sanjaya Acharya	TU	Professor	[illegible]	[illegible]	[illegible]
18	MP Kushum Thapa	Agriculture committee	President	[illegible]	[illegible]	
19	Mamita Koirala	janawatch.com	M.J	[illegible]	[illegible]	[illegible]
२०.	Bashudev Neupane	Arthako Artha	Media Muchy	[illegible]	[illegible]	[illegible]
२१	Romesh Prasad Dahal	Nepal since and tecnology research reporter	President	[illegible]	[illegible]	[illegible]
२२	Susmita Pandit	Kathmandu school of law	Student	[illegible]	[illegible]	[illegible]

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान
Policy Research Institute

सि.नं.	नाम	कार्यालय/निकाय/संस्था	पद	सम्पर्क नं.	इमेल	हस्ताक्षर
२३	Keshab Dolcaya	NECS	Researcher	[illegible]	[illegible]	[illegible]
२४	Kanchan Neupane	Nepalwatch	Correspondent	[illegible]	[illegible]	[illegible]
२५	D. Lochana Shrestha	NAEHS	HOD Director	[illegible]	[illegible]	[illegible]
२६	Ayush Dhungel	ISSR	Consultant	[illegible]	[illegible]	[illegible]
२७						
२८						
२९						
३०						
३१						
३२						
३३						

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान
Policy Research Institute

नारायणहिटी, काठमाडौँ

आज मिति २०८१/०६/१० का दिन नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानका कार्यकारी अध्यक्ष प्रा.डा.लेखनाथ शर्माको अध्यक्षतामा एलिस रिसेप्सन (Alice Reception) गैरीधारा, बालुवाटार, काठमाडौंमा आयोजित प्रतिष्ठानको छैटौं स्थापना दिवस कार्यक्रम निम्नानुसारको उपस्थितिमा सम्पन्न गरियो ।

<u>सहभागीहरूको उपस्थिति</u>

	सि.नं.	नाम	कार्यालय/निकाय/संस्था	पद	सम्पर्क नं.	इमेल	हस्ताक्षर
६२	१	देशबन्धु अधिकारी			[illegible]	[illegible]	[illegible]
६३	२	गंगाबहादुर थापा	राष्ट्रिय आदिवासी (नेस) नेपाल	अध्यक्ष	[illegible]	[illegible]	[illegible]
६४	३	गोपीनाथ मैनाली			[illegible]	[illegible]	[illegible]
६५	४	गंगाराम गौतम	त्रि.वि.	सह-प्राध्यापक	[illegible]	[illegible]	[illegible]
६६	५	आत्माराम ढकाल	ए.भू.अ.	नि. महानिर्देशक	[illegible]	[illegible]	[illegible]

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान
Policy Research Institute

सि.नं.	नाम	कार्यालय/निकाय/संस्था	पद	सम्पर्क नं.	इमेल	हस्ताक्षर
६	राजेन्द्र प्याकुरेल	गाउँपा, लिङ्ग रा विद्युत महाशाखा	कार्यकारी निर्देशक	[illegible]	[illegible]	[illegible]
७	राम कुमार श्रेष्ठ	खानेपानी मन्त्रालय	अर्थशास्त्री	[illegible]	[illegible]	[illegible]
८	सिर्जना शर्मा	(पृ. तथा नि.पृ.को कार्यक्रम	उपसचिव	[illegible]	[illegible]	[illegible]
९	Asha Sharma	DMAMP, MOALD	Under-Secretary	[illegible]	[illegible]	[illegible]
१०	श्रीकृष्ण अधिकारी	नै-पं. नि. विकास समिति	अध्यक्ष	[illegible]		[illegible]
११	सत्य नारायण साह	राजर्षि जनक विश्वविद्यालय	रजिस्ट्रार	[illegible]		[illegible]
१२	रोशनी श्रेष्ठ	नेपाल नगरपालिका संघ	सूचना तथा प्रकाशन	[illegible]	[illegible]	[illegible]
१३	प्रकाश चौलागाईं	पुर्वाधार विकास समिति सभापति सचिवालय	सचिवालय	[illegible]	[illegible]	[illegible]
१४	ऋतुराज घिमिरे	Moless	सदस्य	[illegible]		[illegible]
१५	भोला थापा	काठमाडौं वि.वि.	उपकुलपति	[illegible]	[illegible]	[illegible]
१६	राजेन्द्रकुमार ठकुरी	श्रम, रोजगार तथा सा. सु. मन्त्रालय	मेकानिकल इन्जिनियर	[illegible]	[illegible]	[illegible]

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान
Policy Research Institute

नारायणहिटी, काठमाडौँ

आज मिति २०८१/०६/१० का दिन नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानका कार्यकारी अध्यक्ष प्रा.डा.लेखनाथ शर्माको अध्यक्षतामा एलिस रिसेप्सन (Alice Reception) गैरीधारा, बालुवाटार, काठमाडौंमा आयोजित प्रतिष्ठानको छैटौं स्थापना दिवस कार्यक्रम निम्नानुसारको उपस्थितिमा सम्पन्न गरियो ।

<u>सहभागीहरुको उपस्थिति</u>

सि.नं.	नाम	कार्यालय/निकाय/संस्था	पद	सम्पर्क नं.	इमेल	हस्ताक्षर
१.	डा. बाल [illegible] जोशी	Genebank/NAPA	Chief	[illegible]	[illegible]	[illegible]
2.	Omprakash Joshi	[illegible]	/A CCD	[illegible]	[illegible]	[illegible]
3.	LAL BAHADUR -					
4	Sudarshan Khadka	FPS	Secretary	[illegible]	[illegible]	[illegible]
5	Baren Dev Koirala	TU	Professor	[illegible]	[illegible]	[illegible]

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान
Policy Research Institute

सि.नं.	नाम	कार्यालय/निकाय/संस्था	पद	सम्पर्क नं.	इमेल	हस्ताक्षर
१.	सुमता आचार्य	भूमि व्य. स. तथा ग. नि. मन्त्रालय	उपसचिव	[redacted]	[redacted]	[redacted]
२.	राजकुमार श्रेष्ठ	प्र.म. तथा म.प. कार्यालय	सचिव	[redacted]	[redacted]	[redacted]
३	डा. रविन्द्र प्र. भाँडे	आइ० एल० एल का.	संचालक	[redacted]	[redacted]	[redacted]
४	डा. पुष्पराज राजकर्णिकार	PRI	उपाध्यक्ष	[redacted]	[redacted]	[redacted]
५.	डा. श्यामु थापा मगर	PRI	"	[redacted]	[redacted]	[redacted]
६	प्रा. डा. अरविन्द केशरी	PRI	"	[redacted]		[redacted]
७	मा. विमला सुवेदी			[redacted]		[redacted]
८	सभा. देवराज घिमिरे	सभामुख				[redacted]

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान
Policy Research Institute

सि.नं.	नाम	कार्यालय/निकाय/संस्था	पद	सम्पर्क नं.	इमेल	हस्ताक्षर
9	भुवल भण्डारी	मधेशी आयोग	ह स चा.	[illegible]		[illegible]
10	Roshan Bogati	PRI		[illegible]		[illegible]
11	Shankar Puri	प्र.का.		[illegible]		[illegible]
12	Rameswor Maharjan	N. P. C.		[illegible]		[illegible]
13	Hari Shrestha	NDRI		[illegible]		[illegible]

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान
Policy Research Institute

नारायणहिटी, काठमाडौँ

आज मिति २०८१/०६/१० का दिन नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानका कार्यकारी अध्यक्ष प्रा.डा.लेखनाथ शर्माको अध्यक्षतामा एलिस रिसेप्सन (Alice Reception) गैरीधारा, बालुवाटार, काठमाडौंमा आयोजित प्रतिष्ठानको छैटौं स्थापना दिवस कार्यक्रम निम्नानुसारको उपस्थितिमा सम्पन्न गरियो ।

<u>सहभागीहरुको उपस्थिति</u>

	सि.नं.	नाम	कार्यालय/निकाय/संस्था	पद	सम्पर्क नं.	इमेल	हस्ताक्षर
१०६	१.	लोकराज पराजुली	CIEDP	सचिव	[illegible]		[illegible]
१०६	२	विष्णुराज उप्रेती	NCCR	–	[illegible]		[illegible]
१०८	३.	रामबाबु नेपाल	CfBEW	उपाध्यक्ष	[illegible]	[illegible]	[illegible]
१०९	३	Madhu Marasini	NPC				[illegible]
११०	४	Prof. Achyut Wagle	KU	Registrar			[illegible]

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान
Policy Research Institute

सि.नं.	नाम	कार्यालय/निकाय/संस्था	पद	सम्पर्क नं.	इमेल	हस्ताक्षर
१	चन्द्र भूषण लाल श्रेष्ठ	[illegible] नेपाल	ना.का.नि.	[redacted]	[redacted]	[redacted]
२	गोपी [illegible]	—	-	[redacted]	[redacted]	[redacted]
	Yatindra LC	Samriddhi foundation	Researcher	[redacted]	[redacted]	[redacted]
३	सुनिता भण्डारी	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	शा.अ.	[redacted]	[redacted]	[redacted]
	अर्जुन [illegible]	नेपाल चेम्बर	V.P.	[redacted]	[redacted]	[redacted]
४	ओम प्र. कार्की	[illegible] सचिवालय सिंहदरबार	उ.स.	[redacted]	[redacted]	[redacted]
5	Rupesh Jha	SAWTEE	Researcher	[redacted]	[redacted]	[redacted]
6	Dr Rajnath Pande	[illegible]	सचिव	[redacted]	[redacted]	[redacted]
7	मा. दिपक बहादुर सिंह	पूर्वाधार विकास समिति	सभापति	[redacted]	[redacted]	[redacted]
८	[illegible] चपलगाईं	समृद्धि फाउण्डेशन	निर्देशक	[redacted]	[redacted]	[redacted]
९	[illegible] विश्वकर्मा	Free Lance		[redacted]	[redacted]	[redacted]

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान
Policy Research Institute

सि.नं.	नाम	कार्यालय/निकाय/संस्था	पद	सम्पर्क नं.	इमेल	हस्ताक्षर
१०	सन्तोष आचार्य	राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग	उपसचिव	[redacted]	[redacted]	[redacted]
११	डा. [illegible]	[illegible]	[illegible]	[redacted]		[redacted]
12	Bhima Panthi	Arthalagani.com	Editor	[redacted]	[redacted]	[redacted]
13	Devraj Humagain	Martin Chautari	Executive Manager	[redacted]	[redacted]	[redacted]
14	[illegible]	[illegible]	MD	[redacted]	[redacted]	[redacted]
15	Dhana Kumari Joshi	Ministry of	Under Secretary			[redacted]
16		Foreign Affairs				
17	Birendra Budha	NRB	Director	[redacted]		[redacted]
18	Dr. Sworupashree Gautam	NAIHS	Resident Doctor	[redacted]	[redacted]	[redacted]
19						
20						

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान नेपाल सरकारको नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान विकास समिति (गठन) आदेश २०७५ बमोजिम आर्थिक, सामाजिक, राजनीतिक, सांस्कृतिक, विकास, निर्माण, सुरक्षा, परराष्ट्र सम्बन्ध तथा शासकीय सुधारलगायत विभिन्न क्षेत्रका विविध पक्षमा नेपाल सरकारले अपनाउने वा अपनाएको नीतिको अध्ययन, विश्लेषण र अनुसन्धान गरी गर्नुपर्ने सुधारको सम्बन्धमा नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्न गठन गरिएको विशिष्ट प्रकृतिको विज्ञ संस्था हो ।

नीति अनुसन्धान गरी नेपाल सरकारलाई सुझाव दिनु प्रतिष्ठानको कार्यादेश हो । यसले विश्वविद्यालय र अनुसन्धान गर्ने संघसंस्थालगायत परामर्शदाता र प्रतिष्ठानको आफ्नै अनुसन्धान समूहको माध्यमबाट काम गर्दछ र प्राप्त नतिजाहरू सरकार र अन्य सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसमक्ष प्रस्तुत गर्दछ । गुणस्तरीयता, वस्तुपरकता, सत्यनिष्ठा, विविधता, पारदर्शिता, जबाफदेही र सहभागिता प्रतिष्ठानका मूल मान्यताहरू हुन् ।

ज्ञान व्यवस्थापन नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानको एक महत्त्वपूर्ण पक्ष रहँदै आएको छ, जस अन्तरगत नीति अनुसन्धानसम्बन्धी विषयमा छलफल तथा सिकाइको आदानप्रदान गर्ने संयन्त्र - सार्वजनिक नीति संवाद - सञ्चालन हुँदै आएको छ । तीन किसिमका ज्ञान- क) अनुसन्धान र विश्लेषण मार्फत प्राप्त वैज्ञानिक ज्ञान, ख) निजामती सेवाको अनुभवबाट प्राप्त प्रशासनिक ज्ञान र ग) आमजनताका अनुभव, सञ्चारमाध्यमलगायत सामाजिक तथा राजनीतिक प्रक्रियाबाट प्राप्त सामुदायिक ज्ञान आवश्यक हुन्छ भन्ने विश्वासमा आधारित भई प्रतिष्ठानले नीति अनुसन्धान गर्दै आएको छ ।